

Orman ve Av

2024 | Temmuz-Ağustos | 4 | Cilt 102

ISSN: 1302-040X

Orman Yangınları ile
Mücadele Politikaları

2 »

IUFRO2024: Küresel
Orman Bilimi
Buluşmasından Notlar

17 »

Sedir Kültü ve
Kültürünün Mistik ve
Mitolojik Kökenleri

27 »

"Küme" nin İnanılmaz
Tekamülü

41 »

TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ
TARAFINDAN İKİ AYDA BİR
YAYIMLANIR.

Yıl: 2024, Temmuz-Ağustos, Sayı:4 Cilt:102
ISSN 1302-040X

TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ ADINA
SAHİBİ

GENEL BAŞKAN

Ahmet Hüsrev ÖZKARA

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Hayriye ERTUĞRUL

EDİTÖR

Doç. Dr. Fatih TEMEL

fatihtemel93@gmail.com

YAYIN KURULU

Dr. Coşkun Okan GÜNEY

Orm. Yük. Müh. Erdal ÖRTEL

Doç. Dr. Mehmet ÖZALP

Orm. Yük. Müh. Niyazi ÖZÇANKAYA

Öğr. Gör. Cansu ÖZTÜRK

Bilgilendirmek amacıyla üyelerimize
ücretsiz dağıtılır.

YÖNETİM YERİ

TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ

CUMHURİYET MAH. TUNA CAD. NO: 5/8 KIZILAY
06420 ÇANKAYA / ANKARA / TÜRKİYE

TEL-FAKS

0312 433 84 13

www.ormancilardernegi.org

tod1924@ormancilardernegi.org

TASARIM / BASKI

Kuban Matbaacılık Yayıncılık

KAPAK FOTOĞRAFLARI

Ön Kapak
Berfin DEMİRHAN

İç Kapaklar
Hayriye ERTUĞRUL

İÇİNDEKİLER

Editörden	1
Orman Yangınları İle Mücadele Politikaları	2
BASIN AÇIKLAMALARI	
Orman Yangınları	7
Yanan Ormanlar mı? Geleceğimiz mi?	9
Orman Yangını Şehitlerimiz	14
6831 Sayılı Orman Kanunu'nun Ek 16'ncı Maddesi Kaldırılmalıdır	15
IUFRO2024: Küresel Orman Bilimi Buluşmasından Notlar	17
Sedir Kültü ve Kültürünün Mistik ve Mitolojik Kökenleri	27
TÜRKİYE MEMELİLERİ GEYİK (<i>Cervus elaphus</i> L. 1758)	35
"Küme" nin İnanılmaz Tekamülü	41
3. Orman Oyunları Olimpiyatı Bolu'da Düzenlendi	43
KİTAP TANITIMI	
Benim Orman Kitabım	47

EDİTÖRDEN

Doç. Dr. Fatih TEMEL

Değerli Orman ve Avokurları,

Orman yangınları canımızı yakmaya devam ediyor. Bergama Orman İşletme Müdürü Şahin DÖNERTAŞ 18 Temmuz 2024 ve dozer operatörü Serkan TOPKAYA 15 Haziran 2024 tarihlerinde orman yangını ile mücadele ederken intikal sırasında geçirdikleri kazalarda şehit düştüler. Merhumlara Allah'tan rahmet, sevdiklerine sonsuz sabır dileriz.

Dikkatsizlik kazaların başlıca nedenlerinden biridir. Yorgunluk ve aşırı iş yükü dikkatsizliğe neden olan ana etmenlerdir. Her iki kazanın da intikal sırasında gerçekleşmiş olması bu kazalarda yorgunluk ve uzun çalışma saatlerinden kaynaklanan dikkatsizliğin rol oynadığı olasılığını akla getirmektedir. Yoğun geçen orman yangını sezonunda yangınla mücadelede görev alan personelin dayanma sınırlarının zorlandığı bir gerçektir. Bu tip kazaların ve bunlara bağlı can kayıplarının önlenmesi ancak yeterli sayı ve donanımda iyi eğitilmiş kadrolarla olanaklıdır. Bu nedenle orman yangınları ile mücadelede görevli personele ilişkin uygulamalar gözden geçirilerek, yeterli sayıda ve iyi eğitilmiş personelin sürekli istihdamı sağlanmalıdır.

Derneğimizin düzenlediği Orman Oyunları Olimpiyatının üçüncüsü 19-21 Temmuz'da Bolu, Yumrukaya'da gerçekleştirildi. On bir orman fakültesinden toplam 110 öğrencinin katıldığı etkinlik pek çok açıdan oldukça önemli. Öncelikle, ülkemizde bu kadar çok fakülte ve öğrenciyi bir araya getiren başka bir etkinlik sanırım bulunmamaktadır. Yurdumuzun farklı yörelerinde yer alan fakültelerde öğrenim gören öğrencilerin birbirleriyle tanışması ve kaynaşması, aldıkları üniversite eğitimi deneyimlerini paylaşmaları ve karşılaştırmaları için bir olanak sunmuştur. Etkinliğin çadırli kamp şeklinde olması bu etkileşimin ileri düzeyde olmasına katkı sağlamıştır. Orman Oyunları Olimpiyatının bir diğer katkısı orman mühendisliği ve orman endüstri mühendisliği öğrencilerinin Derneğimizi daha yakından tanımaları olmuştur. Dernek Yönetim Kurulu Üyelerinin etkinliğin başından sonuna ka-

dar neredeyse tam kadro olarak etkinlik alanında bulunması ve öğrenciler ile yakından ilgilenmeleri çok kıymetliydi. Bu sayede hem genç meslektaş adaylarımızın Derneğimizden beklentileri hem de Derneğimizin gençler için sağlayabileceği olanaklar karşılıklı olarak aktarılmış oldu. Bu etkinliğin önümüzdeki yıllarda da aynı heyecan ve daha geniş katılımı gerçekleştirilmesinin Derneğimize, mesleğimize ve ormancılığımıza olumlu katkılarının uzun dönemde gözleneceğinden hiç şüphemiz yoktur.

Orman Oyunları Olimpiyatında öğrencilerimiz üç gün boyunca çeşitli branşlarda yarıştılar. Bu yarışmalara ilişkin görüntüleri ilerideki sayfalarda bulabilirsiniz. Ancak kişisel olarak beni en çok etkileyen görüntü etkinliğin son günü akşamı geldi:

Birkaç katlanır masa, bunların uçlarına iştirilmiş birer çubuk, bu çubuklara gerilmiş emniyet şeridi plastiğinden oluşturulmuş bir voleybol filesi ve gündüz yağın yağmurdan dolayı hâlâ çamur olan sahada oynanan voleybol... Orman Oyunları Olimpiyatının amacına ulaştığını gösteren bir tablo.

Dergimizin bu sayısından itibaren her sayıda Türkiye yaban hayatında yer alan memelilerin tanıtıldığı bir bölüm yer alacak. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Yaban Hayatı Ekolojisi ve Yönetimi Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Meriç KUMBAŞLI'nın hazırlayacağı bu bölümün siz okurlarımızın ilgisini çekeceğini umuyoruz. Bu sayıda ayrıca Orman Yangınları ile Mücadele Politikaları, IUFRÖ 2024: Küresel Orman Bilimi Buluşmasından Notlar, Sedir Kültü ve Kültürünün Mistik ve Mitolojik Kökenleri ve "Kümenin" İnanılmaz Tekamülü başlıklı yazıları bulabilirsiniz. Keyifli okumalar dileriz.

ORMAN YANGINLARI İLE MÜCADELE POLİTİKALARI

Ali KÜÇÜKAYDIN, Orman Yüksek Mühendisi, akucukaydin@gmail.com

Ülkemizde orman yangınları gündemdeki yerini daima korumuş, özellikle büyük yangınların olduğu zamanlarda yangınla mücadele politikaları da ima tartışılmıştır. Büyük orman yangınlarının getirdiği felaketin sıcaklığıyla, sağduyudan uzak savunma ve saldırıların gölgesinde, çözüme götürmeyen popülist yaklaşımlar sergilenmiştir. İdarenin kusursuz görünme gayretleri, yeterince bilgi sahibi olmayan kamuoyunun baskıları, tedarikçi lobilerin faaliyetleri sağlıklı politikalar oluşturma önüne geçmiştir. Geçen yıl yapılan havadan söndürme ve uçak tartışmaları buna iyi bir örnektir. Orman yangınları ile mücadelede yasal yetki ve sorumluluğa sahip Orman Genel Müdürlüğüne ve meslek örgütlerine kaynaklarımızı doğru kullanma adına büyük görev düşmektedir.

Orman yangınlarının söndürülmesinde öne çıkan sıcak tartışmalar, yangın çıkmadan önce yapılması gereken “yangın önleme” çalışmalarını daima ikinci planda bırakmıştır. Önemli olan yangının çıkmasını engellemektir. Yangın söndürme organizasyonu, yangın çıktıktan sonra devreye girer ve bazen ne kadar üst düzey donanıma ve organizasyona da sahip olsanız doğal şartlardan dolayı orman yangınlarını kontrol edemezsiniz.

Ülkemizin yaklaşık üçte biri ormanlarla kaplıdır. Özellikle Akdeniz kuşağında yer alan ormanlarımız yangınlara son derece hassastır. Ormanlarımızın çok parçalı olması, köylerimizin yansının orman içi ve kenarında yer alması ve yaklaşık dörtte birinin yangına duyarlı ağaç türleriyle kaplı olması orman yangınlarna müsait ortam oluşturmaktadır. Bilimsel tahminler de artan küresel ısınmanın etkisiyle tablonun daha da ağırlaşacağı yönündedir.

Orman yangınları ile mücadelede yasal dayanak 31/08/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanununun “orman yangınlarının söndürülmesi” başlığı altındaki 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75 ve 76. Maddeleridir. Ayrıca bu maddelere dayanarak Bakanlar Kurulunca çıkarılan 9/10/1976 tarihli “Orman Yangınlarının Önlenmesi ve Söndürülmesinde Görevlilerin Görecekları İşler Hakkında Yönetmelik” bulunmaktadır.

Orman yangınları ile mücadelede başarı; topyekûn mücadelenin esas alındığı, etkin koordinasyonlu yeni bir sistemin kurulması ile mümkün olacaktır. Böyle bir sistemin kurulabilmesi için orman yangınlarının söndürülmesinde fiilen yer alan mülki, askeri ve idari birimlerin

görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin hukuki sınırların açıkça belirlenmesi gerekir. Gelişen şartlara göre Orman Genel Müdürlüğünce ikincil mevzuatlar yenilense de 6831 sayılı Orman Kanununun ilgili maddelerinde, “yangında ölen ve yaralananlara tazminat ödenmesi, yangın giderlerinin katma bütçeye aktarılması ve orman dışı alanlarda çıkan yangınlara imkânlar dâhilinde destek verilmesi” dışında önemli bir değişiklik yapılmamıştır. Orman yangınlarının söndürülmesinde yasal olarak yetki ve sorumlulukların net olması gerekir. Zamanla yarışılan bu mücadelede koordinasyon zafiyetlerine yer olamaz.

Ülkemizde orman yangınları ile mücadele organizasyonunun temelleri, Orman Genel Müdürlüğünün kuruluşuna (1839) kadar gider. Ormancılık ve orman yangınları ile mücadele birbirinden ayrı düşünülemez. Zaman zaman orman yangınları ile mücadele için, ayrı bir teşkilat kurulması gündeme getirilse de kısa mülahazalardan sonra bu görüşten derhal vazgeçilmiştir. Orman Genel Müdürlüğünün kendine özgü yasal ve güçlü bir kuruluşu vardır. Organizasyon yapısı idare hukuku kitaplarında örnek gösterilir. Güçlü koordinasyon ve haberleşme sistemi oldukça göz alıcıdır. Hangi ba-

kanlığa bağlı olursa olsun kendi personeli, hukuk müşavirliği, bağımsız bütçesi vardır. Bakanlıkla olan ilişki vesayet ilişkisidir ve husumete ehildir. Bakanlığın ana hizmet birimi gibi hareket ederse, bu durum kamu idaresi hukuku açısından sakıncalıdır.

Orman yangınları ile mücadele açısından politika amacını ifade etmek gerekirse; “Bilinçlendirme faaliyetleri de dahil olmak üzere her türlü önleyici tedbirleri etkin şekilde almak, liyakate dayalı personel politikası uygulayarak orman yangınları ile mücadelede her türlü teknik ve teknolojik araçları optimal düzeyde kullanmak ve yanan alanları en hızlı şekilde restore etmek” şeklinde tanımlanabilir. Politika amacı doğrultusunda, stratejik amaç ve hedeflerin belirlenmesi ve bunlara ulaşmak için gerekli faaliyetlerin zamanında yapılması büyük önem taşır. Prensip olarak stratejik amaçlar arasında bir öncelik sırası olmasa da orman yangınlarını önleyici tedbirleri kapsayan bir programın önceliklendirilmesi, verilecek mesaj açısından önemlidir. Ancak ne kadar önleyici tedbir alırsak alalım yine de yangınlar çıkmaya devam edeceğinden, yangınla mücadelede organizasyon ve güç kapasitesinin asla ihmal edilmemesi gerekir.

Ormancılığımıza bütüncül olarak baktığımızda, Sürdürülebilir Orman Yönetimi Kriter ve Göstergelerinin (SOY K&G) uygulanması bir zorunluluktur. Ulusal Ormancılık Programı (UOP) bü-

tün ülkeler için Birleşmiş Milletler (BM) nezdinde yapmayı ve uygulamayı taahhüt ettikleri en üst düzey politika dokümanlarıdır. Ülkemizde 2003 yılında yapılan UOP, Bakanlar Kurulunca onaylanması gerekirken sadece ilgili Bakan tarafından imzalanmış ve ulusal niteliği olmadan, sadece bir iç düzenleme gibi rafa kaldırılmıştır. Doğal olarak, UOP’de yer alan SOY K&G’nin tanımlanması ve uygulaması önemsenmemiştir. Orman Genel Müdürlüğü kendi alanında ağır aksak, kesintiye uğratarak bunu uygulamaya çalışmaktadır.

SOY K&G uygulaması ormancılığın 6 temel element üzerinden değerlendirilmesi ve paydaşların şeffaf biçimde bilgilendirilerek ortak çözüm yolları bulunması kavramına dayanır. Her bir temel element için belirli sayıda gösterge belirlenir ve bu göstergelere ilişkin veriler periyodik olarak takip edilerek katılımcı ortamlarda değerlendirilir. Örneğin, yıllık yangın sayısı genel olarak önleyici tedbirlerin bir göstergesi, yanan alan ise çoğunlukla yangın söndürme performansının bir göstergesidir. Bu çerçevede uzun yıllara ait veriler değerlendirilerek, yangınla mücadele harcamalarının katlanarak devam etmesine rağmen, belirgin bir düşüşün olmamasının nedenleri araştırılabilir. SOY K&G’ne dayalı sonuç raporları, üst düzey karar mekanizmaları için mükemmel bir kaynak niteliğindedir. Kriter ve göstergelere dayalı sonuçlar yerine kamuoyu

baskısı ile verilen kararların maliyeti ağır olabilmektedir.

Son yıllarda büyük orman yangınlarının ardından, uçak başta olmak üzere hava araçlarının kullanılarak yangının havadan söndürülmesi ve hava araçlarının yetersizliği üzerinden kamuoyunda büyük tartışmalar yaşanmıştır. Aksaklıklar ve yetersizlikler hususunda elbette haklı gerekçeler vardır. Ancak sağduyudan uzak tartışmalar ve uzmanların görüşünden ziyade kamuoyu baskısıyla atılan adımlar pek de sağlıklı değildir. Orman yangınları ile ilgili uzmanlar bilirler ki; havadan müdahale son derece önemlidir ancak, orman yangınları karadan yapılan organizasyonlarla kontrol altına alınırlar ve söndürülürler. Rekabetin de zayıf olması, uçak başta olmak üzere hava araçlarını daha da yüksek maliyetli unsurlar haline getirmektedir. Dolayısıyla fayda-maliyet analizleri göz ardı edilemez. Yangına hassas bölgelerdeki topoğrafyanın kırık olmasından dolayı, verimli kullanılacak uçak-helikopter dengesi de önemlidir. Ayrıca Orman Genel Müdürlüğü’nün orman yangınları için, bünyesinde hava filosu oluşturma düşüncesi de sürdürülebilir bir yaklaşım değildir. Zira bakım, onarım maliyetleri ve ikmal faaliyetlerini yürütebilmek kolay değildir. Benzer hizmetler için kurumların ortak kullanımları düşünülmeli ve filo, havacılıkta uzman bir kuruluşun (THK ve Hava Kuvvetleri gibi) bünyesinde oluşturulmalıdır.

Son beş yıllık hava aracı artışı, yanan alan ve yangın adedine genel olarak bakıldığında (Tablo 1); orman yangınları ile mücadelede 2024 yılı Temmuz ayı sonu itibarıyla, 100 civarında

söndürme maksatlı hava aracı (uçak, helikopter) kullanılmaktadır ve şu ana kadar yaklaşık 2000 adet çıkan orman yangınında 10.500 hektar kadar alan zarar görmüştür. Geçmiş veriler

ve tecrübelerimiz sezonun kalan kısmının daha ağırlıklı ve riskli olduğu yönündedir.

Hava araçlarının artışına paralel olarak, yanan alan miktarının

Tablo 1. Son beş yıllık hava aracı miktarı, yanan alan büyüklüğü ve yangın adedi

YIL	UÇAK (adet)	HELİKOPTER (adet)	YANGIN (adet)	YANAN ALAN (ha)
2019	4	30	2688	11.332
2020	2	29	3399	20.971
2021	3	42	2793	139.503
2022	17	72	2160	12.799
2023	21	90	2579	15.520

da bir azalma olmadığını, ancak maliyetlerin katlanarak arttığını söylemek mümkündür. Ekstrem şartlar yanan alan miktarında her zaman etkili olacaktır. Orman yangınlarında, en gelişmiş ülkelerde dahi zaman zaman çaresiz kalındığı bir vakıadır.

Orman yangınlarının yaklaşık %90'ının insan kaynaklı olduğu biliniyor. Meydana gelen büyük orman yangınlarının çoğunun, kırsal alanlarda ormana yakın tarlalardaki anızların bilinçsizce kontrolsüz yakılmasından ve enerji nakil hatlarından çıkan kıvılcımlardan kaynaklandığı bilinmektedir. Yangına hassas yörelerdeki ormana yakın alanlara ve yerleşimlere müdahalede yasal sorumluluğun kime ait olduğu bilinmemektedir.

Orman Mühendisleri Odası, 2008 yılında Serik ve Taşagıl İşletmelerinde çıkan büyük yangının ardından bilim insanları ve uygulamacılara hazırlattığı rapor doğrultusunda, birçok tespit ve önerinin yanında özellikle kırsal yerleşim alanlarında çıkan yangınlar ve bu konudaki yasal boşluğa işaret etmiştir. Enerji nakil hattından çıkan kıvılcımla anızda başlayan yangın, ormana ve yerleşim alanlarına sıçramıştır. Orman idaresinin ekipleri, can ve mal güvenliğini öncelemiş ve yerleşim alanlarına müdahale etmiştir. Ormanlık alana müdahalede zafiyet oluşmuş ve yangın genişleyerek felaketi büyümüştür.

31/07/2008 ile 05/08/2008 tarihleri arasında 5 gün süren Serik-

Taşagıl yangını, o tarihe kadar ülkemizde kayda geçen en büyük orman yangınıdır. 13.018 ha verimli koru ormanı ve 3.907 ha bozuk koru ormanı olmak üzere 16.925 ha orman alanı tahrip olmuştur. Yangın mahallindeki köyler boşaltılmış, evler, büyükbaş ve küçükbaş hayvanlar yanmış, büyük maddi hasar oluşmuştur. Orman Mühendisleri Odasının raporunun ardından, Orman Genel Müdürlüğü 7-10 Ocak 2009 tarihlerinde "I. Orman Yangınları Sempozyumu"nu düzenlemiştir. Elbette sempozyum vb. organizasyonların sivil inisiyatif tarafından gerçekleştirilmesi sağlıklıdır ancak, geniş katılım sağlanmıştır. Sempozyumun en önemli çıktılarından olan, sonuç bildirgesi madde 2: "Kırsal alanlarda meydana

gelen yangınlar, orman teşkilatının sorumluluğunda bulunan orman yangınlarına müdahalesini engelleyen bir konuma gelmiş; bu nedenle yangın rakamları artış göstermiştir. Kırsal ve köy yangınları ile mücadelede mahalli idarelerin sorumluluğunu belirleyen kanuni düzenlemeler bir an önce çıkarılmalıdır.” şeklindedir. Ancak şu ana kadar bu amaca yönelik herhangi bir kuruma yetki ve sorumluluk veren bir düzenleme yapılmadığı gibi, 6831 sayılı Orman Kanunu’nun 69. Maddesine (Değişik 19/04/2018-7139/14 md.); “Orman sayılan alanlar dışındaki yangınlarda ormana sirayet etme riski bulunan kırsal alan yangınlarının söndürülmesine imkânlar ölçüsünde katkı sağlanır.” hükmü eklenmiştir. Elbette imkânlar ölçüsünde katkı sağlanacaktır. Ancak orman teşkilatı, konunun sahibi olmadığı halde orman dışı yangınlarda birincil sorumlu haline gelmiştir ve bu durum da asli görevde zafiyet oluşturmaya devam etmektedir. Nitekim özellikle 2021 yılında Ege ve Akdeniz Bölgelerinde çıkan yangınlarda benzer manzaralar devam etmiş, yangınlar büyümüş ve yerleşim alanlarına büyük hasarlar vermiştir. Malesef televizyon ekranları da kurumların yetki tartışmalarına sahne olmuştur.

Yine I. Orman Yangınları Sempozumu’nun, sonuç bildirgesi madde 3: “Anız yakma konusu yeniden ele alınmalı, anız yakılması orman teşkilatının nezaretinde olması şartı ile yasak olmaktan çıkarılmalıdır” ifadesi

de kıymetlidir ve bu hususta da adım atılmalıdır.

Başta Ulusal Ormancılık Programı (UOP) yenilenmesi ve SOY K&G uygulamasının işletmeler düzeyinde yaygınlaştırılması gereklidir. Elde edilecek sonuçlara dayalı olarak etkin bir iletişim stratejisinin hazırlanması, işin temelini oluşturmaktadır. Ancak bu uygulamanın belirli bir süre alacağı açıktır. Konu orman yangınları olduğundan bazı stratejik amaçların belirlenmesi ve tedbirlerin alınması aciliyet arz etmektedir. Günün şartlarına uygun, güncellenmiş yangınla mücadele mevzuatı ilk stratejik amaç olmalıdır ve bu bağlamda aşağıdaki hedeflere ulaşılmalıdır.

1. Orman yangınları ile mücadele, topyekûn ve koordineli bir çalışma gerektirir. Mücadeleye katılan merkezi ve yerel idarelerin yetki ve sorumlulukların net olarak bilinmesi şarttır. Bu netleşmenin önemli bir bölümü, özel bir kanun olan 6831 sayılı Orman Kanunu’nun ilgili maddeleri yeniden düzenlenerek gerçekleştirilebilir.

a. Orman Kanunu’nun 68’nci maddesinde yapılması gereken düzenlemeler: Orman yangınları ihbar ve haberleşmesine ilişkin hususlar 1956 yılında ki teknolojik imkânlarla uygun olarak 68’inci maddede düzenlenmiştir. Bu madde yeniden ele alınmalı, günümüz teknolojisi ve idari düzenlemelerine uygun olarak yetkili olan Türk Telekomünikasyon Kurumu, RTÜK, Ulaştırma Bakanlığı vb. kurum

ve kuruluşlara sorumluluklar verilmelidir.

b. Orman Kanunu’nun 69’uncu maddesinde yapılması gereken düzenlemeler: Bu madde, çerçeve maddesi şeklinde olup görevler çok net biçimde belirlenmemiştir. Ancak bu maddeye dayanarak Bakanlar Kurulunca çıkarılan “Orman Yangınlarının Önlenmesi ve Söndürülmesinde Görevlilerin Görecekları İşler Hakkında Yönetmelik” hükümlerine göre orman idaresinin dışındaki askeri ve idari kurumlara yangın söndürülmesine ilişkin görevler verilmiştir. Kanunda görevler net olarak belirgin hale getirilmelidir ve aşağıdaki hususları kapsayacak şekilde yeniden düzenlenmelidir.

i. Askeri birlikler, merkezi idare, mahalli idare ve yerel yönetimlere sınırları belirlenmiş görevler verilmelidir.

ii. Orman yangınlarının söndürülmesinde çok önemli bir fonksiyon üstlenecek ve yönetim birliğini sağlayacak olan “yangın amirliği”, kanun maddesinde açıkça yer almalı, uygulama esasları yönetmelikle belirlenmelidir.

c. Atatürk’ün emriyle Türk Tayyare Cemiyeti olarak 16/2/1925 tarihinde kurulan Türk Hava Kurumu, 4/11/2004 tarihli ve 5253 sayılı Dernekler Kanununa göre kamu yararına haiz, tüzüğü Kanunun 27. maddesine göre Bakanlar Kurulunca onaylanan kamu kuruluşu niteliğinde özel

hukuk tüzel kişisidir. Türk Hava Kurumunun uçakları 1985 yılından bu yana yangın söndürme konusunda önemli bir birikime sahiptir. Orman yangınlarına müdahale için uygun hava araçları ile teçhiz edilerek ve güçlendirilerek, 4734 sayılı Kanun hükümlerine tabi olmadan Bakanlar Kurulunca belirlenecek ücretleri karşılığında Orman Genel Müdürlüğü tarafından doğrudan kiralatabilmesi için, 6831 sayılı Orman Kanunu ile 4734 sayılı Kamu İhale Kanununda gereken yasal değişiklikler yapılmalıdır.

d. 6831 sayılı Orman Kanununun 76'ncı maddesinde 1995 yılında 4114 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle, "d) Ormanlara dört kilometre mesafede veya Kanunun 31'inci ve 32'nci maddeleri kapsamına giren köyler hudutları içinde anız veya ben-

zeri bitki örtüsü yakmak yasaktır." hükmü getirilmiştir. Ancak bilimsel yönden zararları sabit olmakla birlikte, anız yakma kültürü yerleşmiştir.

Bu amaçla, 76'ncı maddenin (d) bendinde yer alan köyler hudutları içinde ifadesinden sonra gelmek üzere; "...orman yangınlarını önleyici tedbir olarak gerektiğinde orman idaresince yakılanlar hariç," ifadesi eklenmelidir. Böylece orman sınırlarında kontrollü bir temizlik sağlanabilir.

2. Yangına hassas yörelerdeki orman dışı kırsal yerleşim alanlarında çıkan yangınların söndürülmesinde yasal sorumluluğun kimde olduğu bilinmemektedir. Bu durum orman yangınlarıyla mücadelede zafiyete neden olmaktadır. Bu nedenle kırsal yerleşim alanlarındaki yangınlarla mücadelede İl Özel

İdareleri görevlendirilmelidir. Bu amaçla 22/5/2005 tarihli ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun 6. maddesinin birinci fıkrası (b) bendindeki kanalizasyon kelimesinden sonra gelmek üzere "itfaiye" kelimesi eklenmelidir. Büyükşehir olan yerlerde ise, benzer şekilde Büyükşehir yasasında gerekli düzenleme yapılarak yetki ve sorumluluk Büyükşehir Belediyelerine verilmelidir.

3. Enerji nakil hatlarının altlarının bakımları TEDAŞ'a yaptırılmalı veya bedeli alınmak suretiyle orman idaresince yapılmalıdır. Akdeniz bitki örtüsüyle kaplı yangına birinci derecede hassas bölgelerde enerji nakil hatlarının izin oluru hattın toprak altına alınması şartına bağlanmalı, geçmiş izinlerde de kademeli olarak aynı kural uygulanmalıdır.

BASIN AÇIKLAMALARI

ORMAN YANGINLARI

6 Mayıs 2024 tarihinde başlayan büyük orman yangınlarıyla birlikte, ülke olarak yeni bir afet fırtınasıyla karşı karşıya kaldık. Ülkemize büyük geçmiş olsun. Bu yangınlarda görev alan başta Orman Genel Müdürlüğü (OGM) olmak üzere tüm kamu kurum ve kuruluşları ile söndürme faaliyetlerinde gece-gündüz yılmadan çalışan tüm meslektaşlarımıza, personele ve gönüllülere teşekkür ediyor, bir daha böyle felaketlerin yaşanmamasını diliyoruz.

Ülkemizde her yıl iki-üç bin civarında orman yangını çıkmaktadır. Bunların birçoğu küçük veya orta ölçekli olup, orman yangınlarını söndürmekle görevli kurum olan OGM tarafından söndürülmekte, çoğunlukla bu durumdan kamuoyunun haberi bile olmamaktadır. Ancak yangınlar büyüyüp de özellikle yerleşim yerlerini tehdit etmeye başladığında, kamuoyunda bir telaş oluşmakta ve orman yangınları daha yoğun konuşulmaya başlanmaktadır.

Yapılan yorum ve değerlendirmelerden anlaşılmaktadır ki; halen kamuoyunda orman yangınlarının önlenmesinden söndürülmesine, yangın/ekosistem ilişkisinden yangın sonrası yapılacak çalışmalara kadar çok sayıda yanlış bilgi bulunmaktadır.

Orman yangınlarıyla mücadeleyi daha sağlam bir zemine oturtabilmek için toplumun bilgi birikimi ve bilincinin doğru ve yük-

sek seviyelere çıkarılması önem taşımaktadır. Bu noktada konunun uzmanlarına ve konuyla ilgili çalışmalar yapan sivil toplum kuruluşlarının söylediklerine kulak vermek ve bunların medyada yoğun bir şekilde yer almasını sağlamak gerekir. Aksi takdirde yanlış bilginin olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak çok güç olmaktadır.

Ülkemizde %99 oranında insan kaynaklı çıkan yangınlar sonucunda, binlerce hektar orman alanı tahrip olmaktadır. Son günlerde çıkan yangınlar büyük oranda; enerji nakil hatlarından, piknik ateşinden, anızdan, semaver ateşinden çıkmakla birlikte esas olarak insan kaynaklıdır.

Ormanlara girişlerin yasaklanmasına, yetkililer ve medya kuruluşları tarafından “aman dikkat edelim, orman içi ve bitişğinde ateş yakmayalım” denilmesine karşın bu yangınların önüne ne yazık ki geçilememiştir. Bu da bize orman yangınları farkındalığı yüksek bir toplum oluşturmamızın ne kadar önemli olduğunu, yangınları söndürme ve belki de daha da önemlisi, yangın öncesinde alınması gereken önlemler konusunda daha fazla çalışma yapmamız gerektiğini göstermektedir.

OGM tarafından doğru yapılan birçok çalışma olduğu gibi eksik veya yanlış yapılan bazı uygulamalar da vardır. Yangınların önlenmesiyle ilgili olarak, yangına

dirençli orman kuruluşu gerçekleştirebilmek için OGM’nin elbette yapacağı çok iş bulunmaktadır. Bunların neler olduğu ve nasıl yapılacağı hususları, kamuoyu ile defalarca paylaştığımız demeçlerimizde, raporlarımızda ve yayınlarımızda mevcuttur.

Bir kez daha vurgulamak gerekirse; enerji nakil hatlarının bakımlarının düzenli ve zamanında yapılması, gerekiyorsa toprak altına alınması, anız yakmanın önlenmesi ya da anızdan kaynaklı yangınların ormana sıçramasını engelleyici önlemlerin alınması, ateşsiz piknik yapma alışkanlığına sahip ve yangın farkındalığı yüksek bir toplum oluşturulması, yerleşim yeri-orman ara kesitlerinde yanıcı materyal yönüyle kontrol ve bakımların düzenli yapılması, turizm tesislerinin yangın önleme ve söndürmeyle ilgili gerekli altyapıya kavuşturulması vb. çalışmalar, yangın sayılarını düşürme kapsamında alınabilecek önlemler arasındadır. Bunların gerçekleştirilmesi ise ancak politika olarak benimsenip, uygulanmasıyla mümkündür.

Öte yandan, ülkemizde çıkan orman yangınlarının yanya yakınının nedeni bilinmemektedir. Nedeni bilinmeyen bir durumla baş etmek ve ona neden olan faktörleri ortadan kaldırmak güçtür. Yangınlara neden olan faktörleri bilmek ve bunlara karşı önlem almak yangınla mücadelenin en önemli unsurlarındandır. Bu kap-

samda kriminal inceleme başta olmak üzere yangın nedenlerinin belirlenmesine yönelik hassasiyet gösterilmesi ve gerekiyorsa mevzuatta düzenlemeler yapılması önemlidir.

2021 yılında çıkan mega orman yangınlarında olduğu gibi son büyük yangınlar da göstermiştir ki büyük orman yangınlarının yönetimi, farklı bir organizasyon yapısına ve mevzuata gereksinim duymaktadır. Ormanların yönetimi ve orman yangınlarının söndürülmesi OGM'nin sorumluluğundadır. Kurum, 180 yılı aşan bir geçmişe ve yangın yönetiminde bugünden yarına elde edilemeyecek çok derin bir tecrübeye sahiptir. Bu nedenle orman yangınlarının söndürülmesiyle ilgili olarak bir yetki devri, zaman zaman kamuoyunda tartışıldığının aksine, asla söz konusu olamayacak bir durumdur.

Öte yandan, yangınların yerleşim yerlerine doğru ilerlemesi veya ulaşması durumunda yangın yönetiminin kimde olacağı, nasıl ve kimler tarafından söndürüleceği gibi hususların açık şekilde ortaya konulduğu, **tüm hiyerarşik sistemin ayrıntılarıyla belirlendiği bir mevzuat düzenlemesine ivedi bir şekilde gereksinim vardır** ve geç kalınmıştır.

Yangının afet etkisinin yanında, yönetimi ve organizasyonunda ortaya çıkan eksiklikler, durumun daha kaotik bir hale gelmesine neden olmakta, önüne geçilemez felaketler yaşanabilmektedir. 2021 yılı yangınlarının büyümesindeki en önemli nedenlerden biri budur. Böyle bir düzenleme ve uygulamanın eksikliği son İzmir-Karşıyaka yangınında da ortaya çıkmıştır. Orman yangınla-

rının yerleşim yeri yangınlarına dönüşme riski her zaman vardır. Değişen iklim koşulları, alan kullanımı ve toplumsal yapıyla bu risk daha da artacaktır.

Yangınlarla mücadele ulusal bir sorun olup, asla siyasi tartışmalara malzeme edilmemelidir. Konuyla ilgili olarak 2021 yılı yangınları sonrasında tarafımızdan çok sayıda rapor ve açıklama yapılmıştır. Halen bu konuda bir adım atılmamış olması hayati bir eksikliklerdir.

Hava araçlarının yangın yönetimindeki yeriyle ilgili de kamuoyunda maalesef yanlış bir algı bulunmaktadır. Bilindiğinin aksine hava araçlarının büyük yangınları doğrudan su atarak söndürmedeki etkinliği zayıftır. Yangın yönetiminin önemli unsurlarından olan hava araçlarının yangınla mücadeledeki asıl etkinlik alanları; yangın ilk çıktığında bir an önce sahaya ulaşip yangını söndürme, büyük yangınları havadan izleme ve yönetme, büyük yangınlarda yer ekiplerine havadan destek sağlama, yer ekiplerinin sevkıyatı ve ana yangın kaynaklı ortaya çıkan nokta (spot) yangınların söndürülmesidir.

Yangın sonrası yeniden onarım kapsamında kızılçamın yerine başka türlerle ağaçlandırmalar yapalım şeklindeki bir yaklaşım da doğru değildir. Çamların Anadolu'da Miyosenden (23 milyon yıl) beri yayılış yaptığı bilinmektedir. Kızılçam, Türkiye'deki en geniş yayılışlı orman ağacıdır ve doğal türümüzdür. Hatta yabancı literatürde adı "Türk Çamı" olarak da geçmektedir.

Hepimizden daha Akdenizli olan

kızılçam yerine başka türler getirelim gibi yaklaşımlar insan merkezli (antroposentrik) bakış açısının ürünüdür. İnsan merkezli bakış açısı ekolojik değil daha çok sosyolojik temellidir. Her ekosistemin kendine özgü bitki, hayvan ve mikro organizma bileşeni ve bu bileşenlerin yüzlerce yıl birlikte evrilmiş bir ilişkisi bulunmaktadır. Bütün bu ilişkileri yok sayıp ağaç türünü kulağa hoş gelen türlerle değiştirelim demek üstün ırk için birbirinin kopyası tüp bebek yetiştirme programı kurgusuna benzemektedir. Yüzlerce yıllık bir ilişkinin ürünü olan ekosistemlere kısa vadeli sosyolojik çözümler uygun değildir. Özetle, kızılçamın olmadığı bir yangın sonrası onarım bizim coğrafyamızda mümkün değildir.

Orman yangınları yönetimi, yangına neden olan koşulların ortadan kaldırılmasından yangına dirençli orman kurmaya; yer ekip ve araçlarının güçlendirilmesinden hava araçlarının etkin kullanılmasına; liyakatli yöneticilerden yer değiştirme uygulamalarının doğru yapılmasına; yangın sonrası üretim ve pazarlamadan ekolojik temelli bir onarım gerçekleştirmeye kadar çok sayıda bileşenden meydana gelen kapsamlı bir süreçtir.

Yangınların insan hayatını ve yerleşimleri etkilemeye başlamasıyla birlikte bu süreç daha da kompleks bir durum almıştır. Ortaya çıkan bu koşullar ekolojik, biyolojik, sosyo-ekonomik ve kültürel tüm süreçleri içine alan bütünsel bir orman yangınları yönetim sistemine gereksinim olduğunu göstermektedir.

Kamuoyuna saygıyla duyurulur.

23.08.2024

YANAN ORMANLAR MI? GELECEĞİMİZ Mİ?

Orman Genel Müdürlüğü (OGM) kayıtlarına göre Türkiye’de; 2021 yılına kadar yıllık ortalama yanan alan miktarında önemli bir azalma olduğu halde, buna karşılık yangın sayılarında büyük bir artış olduğu görülmektedir.

Orman yangınlarının değerlendirilmesinde yıllık yangın sayısı önemli bir veridir. 2011 – 2020 yılları arasında 10 yıllık ortalamalara göre yılda ortalama 2.631 orman yangınında, ortalama 8.999 hektar ormanlık

alan yanmışken, 2021 yılında 737 orman yangınında 139.503 hektar alan, 2022 yılında 2160 yangında 12.799 hektar ve 2023 yılında 2579 yangında 15.520 hektar alan yanmıştır. Buna karşılık yangın başına yanan alan miktarında da sürekli bir artış görülmektedir. 2021 yılında 28 Temmuz – 13 Ağustos tarihleri arasındaki 15 günlük süre içinde 139,503 hektar alan tahrip olmuş ve ülke tarihinin en büyük orman yangınları olarak tarihe

geçmiştir. 2019’dan bu yana ortalamanın 2 – 3, hatta 2021 yılında 15 katı yangınlar meydana gelmiştir.

Son yıllarda özellikle kent yakınlarında çıkan orman yangınlarında artış gözlenmektedir. İzmir’de örneği olduğu gibi kent çevresindeki alanları orman dışına çıkararak yerleşim alanı kurulmuş, böylece insanlar ormana daha fazla yaklaştırılmış ve yangın riski artırılmıştır.

YIL ARALIĞI	YANGIN SAYISI Adet		YANAN ALAN ha	Yangın Başına Yanan Alan (ha)
2011 – 2020	TOPLAM	26.311	89.986	3,42
	YILLIK ORTALAMA	2.631	8.999	
2021	TOPLAM	2737	139,503	50,97
2022	TOPLAM	2160	12,799	5,92
2023	TOPLAM	2579	15,520	6,01
2024* (19 Ağustos 2024)	TOPLAM	2533	17.503	6,90

On üç yıllık (2011 – 2023) yangınların çıkış nedenleri değerlendirildiğinde; Yangınların %32’si ihmal ve dikkatsizlik, %5’i kasıt, % 5’i kaza, %46’sı nedeni bilinmeyen yangınlar olmak üzere %88’inin insan, %12’sinin ise yıldırım vb doğal kaynaklı olduğu belirlenmiştir.

Orman yangınlarının nedeni in-

san kaynaklı veya doğaya bağlı olsa da ilk çıkışı ve gelişimi meteorolojik koşullara bağlıdır. Bu nedenle; orman yangınlarına uygun meteorolojik koşulların olduğu yaz aylarında yangın riski yüksektir ve oluşan yangının davranışını da meteorolojik koşullar belirlemektedir. Etkili yangın söndürme çalışmalarında kullanılacak teknikler için

güncel hava tahmini ve hava durumu bilgileri son derece önemlidir. Bir başka ifade ile; meteorolojik koşullar ve parametreler orman yangınlarının oluşumu, şiddeti ve süresi üzerinde önemli bir etkidir.

Özellikle 2024 Haziran ayında aşırı sıcak hava koşullarına bağlı olarak geçen yılın aynı ayına

göre orman yangını sayısı 4,3 kat yanan orman alanı ise 25,3 kat artmıştır.

Yine Ağustos ayı henüz bitmeden aşırı hava koşullarına bağlı olarak geçen yılın aynı ayına göre orman yangını sayısı 1,30 kat, yanan orman alanı ise 5,8 kat artmıştır.

Bilindiği gibi Diyarbakır ve Mardin illerinde Haziran ayı içinde çıkan arazi yangınlarında maalesef 15 vatandaşımız hayatını kaybetmiş yüzlerce küçük ve büyükbaş hayvan ölmüştür.

29.06.2024 tarihinde ülke çapında 44 adet yangın çıkmış, bunların 11'i kritik bölgede olmak

üzere 30'u orman yangınıdır. Bunların 16'sı İzmir'dedir. Aynı gün Çeşme'de 330 hektar, Menderes'de 74 hektar alan tahrip olmuştur. İzmir – Selçuk – Kuşadası karayolu kenarından çıkan orman yangınında Selçuk ve Kuşadası sınırları içinde yaklaşık 590 hektar orman alanı yangından tahrip olmuştur. Maalesef bu yangınlarda, 18 Temmuz 2024 günü Bergama'da Orman İşletme Müdürü Şahin Dönertaş orman yangını mücadelesinde hayatını kaybetmiştir. Ailesi ve sevenlerine baş sağlığı, sabır diliyoruz.

Bu kayıp ilk bakışta bir iş kazası gibi görünse de maalesef

iş kazasının ötesinde yangında güç koşullarda uzun ve yorucu çalışmanın sonunda meydana gelmiş olması düşündürücüdür. Hemen buradan tüm yetkilileri; riskli işlerde çalışan tüm personelin risk faktörlerini azaltıcı tüm önlemleri almaları gerektiğini hatırlatmak isteriz.

Ağustos ayına gelindiğinde ise; 16 Ağustos 2024'de ülke genelinde 72 adet yangın çıkmış özellikle Bolu, Muğla, Manisa, Uşak, İzmir ve Aydın'da çıkan yangınlarda hasar gören alan OGM verilerine göre 5 bin hektarı geçmiştir. Son verilere göre ülke genelinde yanan alan miktarı 20.000 hektarı geçmiş durumdadır.

İçinde barındırdığı bitki örtüsü ve tüm canlılarıyla trajik bir şekilde gözlerimizin önünde tükenen doğamız, can kayıplarımız hepimizi derinden etkilemektedir.

Yangınların diğer bir sonucu, yok olan bitki örtüsü ile birlikte kentin özellikle su baskınlarına ve heyelanlara karşı korumasız hale gelmesidir. Bilindiği üzere İzmir, mevsim normallerinde yağın yağmurlar sonucunda bile su baskınlarına uğramaktadır. Geçirimsiz yüzeylerin yoğun olduğu yerlerde yangınlardan sonra meydana gelen yağışlar yüzeysel akışları tetikleyerek özellikle kış aylarında Karşıyaka ve Çiğli bölgelerinde ciddi su baskınlarına neden olmaktadır. Ayrıca, eğimin nispeten yüksek olduğu bölümlerde ise heyelana neden olacağı unutulmamalıdır.

Kısaca, Ormanlarımızla birlikte geleceğimiz yanmaktadır. Gidishat kaybı vericidir.

Geçtiğimiz yıllarda Akdeniz ve Ege Bölgesi, yangınlardan en çok etkilenen bölgelerimiz iken, küresel iklim değişikliğinin bilinen etkileri nedeniyle maalesef artık tüm ülke ormanları risk altındadır.

Son yıllarda belirtileri artarak hissedilen iklim değişikliği ile birlikte, yaşanan hava sıcaklığındaki artış ve kuraklığın, yangın sayılarındaki etkisi de artmaktadır. Meteorolojik veriler yangın risk analizlerinde, yangının ilk çıktığı andan itibaren, yangının devam ettiği süreçte, söndürme çalışmalarında ve yangından sonra izlenmesi ve

değerlendirilmesi gereken bilgilerdir. Oluşan orman yangınlarına müdahale, kontrol altına almak amacıyla geliştirilen model ve sistemler ancak meteorolojik verilerle işlerlik kazanmaktadır.

Bu veriler ortadayken yangınlarla mücadele eden kurumlar ve siyasi erk bu konuda her zaman olduğu gibi yetersiz kalmaktadır. Geçtiğimiz yıllarda tüm medya ve muhalefet hava aracı yetersiz, ekipler yetersiz derken bugün OGM verilerine göre 100'ü aşkın hava aracı varken yine yetersiz kaldığı görülmektedir. Yakın gelecekte böyle devam ederse bunların sayısı iki katına çıksa da korkunuz yine yetersiz kalınacaktır.

Orman Genel Müdürlüğü halen ülkede meydana gelen orman yangınlarına aşağıdaki personel ekip, donanım, hava ve yer araç filosu ile mücadele etmektedir.

- 10.545 yangın işçimiz
- 4.110 teknik eleman
- 6.435 memur
- 13.400 gönüllü
- 105 helikopter
- 26 uçak
- 1078 arozöz
- 281 su ikmal aracı
- 2270 ilk müdahale aracı
- 181 dozer ve 501 diğer araçlar
- 1667 kişilik ilk müdahale ekip ile müdahale edilmektedir

Öncelikle orman yangınlarında mücadele eden başta sorumlu kurum çalışanlarına olmak üzere emeği geçen tüm emekçilere olumsuz koşullarda göstermiş

oldukları üstün gayret ve çabaları için teşekkürü bir borç biliriz.

Tabloya bakıldığında yeterli bir donanım olduğu görünebilir. Yapılan araştırmaya göre normal koşullarda bu sayılar gerçekten de oldukça yeterlidir. Komşu ülkelere göre de personel, araç gereç, bilgi ve donanım olarak oldukça kapasitelidir.

Türkiye'de verilen mücadeleyi küçümsememekle birlikte gelişen teknolojiye koşut olarak, gözetleme olanaklarının gelişmesi, hava aracı (uçak – helikopter) sayısında son beş yılda büyük artış olması, arazöz ve diğer yangın araç sayısında önemli ölçüde artış kaydedilmesi ve yer ekibi personeline yapılan kısmi artışa rağmen yangınlara mücadelede yetersiz kalınmaktadır.

Sonuç olarak;

- Yukarıdaki personel sayısı da yeterli gibi görünmesine rağmen maalesef yersel söndürme araçları (arozöz) kadroları yanı yarıya veya üçte bir oranında olup bu araçlar tam kapasite ile görev yapamaz durumdadır. Yangınlarda iş kurallarına aykırı olarak hiç değişim yapılmaksızın aynı işçiler günlerce çalıştırılmaktadır. Bu eksiklik yöre halkına öncelik verilmek kaydıyla objektif kurallara göre derhal giderilmelidir.
- Orman yangını ile mücadele eden yer ekiplerinin 3 – 4 aylık kiralama usulü taşeron üzerinden çalıştırılması uygulamasına derhal son veril-

- meli bu eksiklik kadrolu işçi alımı ile derhal giderilmelidir.
- Yangınla mücadele etmenin başarısı kara ve hava mücadelesinin birlikte yapılmasından geçmektedir. Bir başka ifade ile yersel mücadele hava mücadelesinin tamamlayıcısıdır. Şu anda başarısızlığın en önemli nedenlerinden biri budur. Aynı anda birkaç yerde yangın çıktığında yangın doğal mecrasına kadar sürmekte ve geniş alanların tahribine neden olmaktadır.
 - Maalesef hala yönetim ve koordinasyon hatası yapılmaktadır. Bir yerdeki yangın amiri işin tekniği ve kuralına göre muntakanın idare amiri olan Orman İşletme Müdürüdür. Sonradan gelen personel unvanına bakılmaksızın yardımcısıdır. İşin tekniği bırakılarak bir üst yetkili yangın idare etmemelidir.
 - Yanan alan hakkında kamuoyunu bilgilendirmede şeffaf davranılmalı, kamuoyu kısa aralıklarla tek elden doğru bilgilendirilmeli, yanan alan miktarı konusu tartışılır olmaktan derhal çıkarılmalıdır.
 - Yanan alanların başka amaçlarla tahsis edilmesi ve kullanılması anayasal suçtur. Yanan alanların başta imara açma gibi başka amaçlarla kullanılmasına asla izin verilmemeli böyle bir algı da yaratılmamalıdır. Bu konuda kamuoyuna güvence verilmelidir.
 - Elektrik hatları çok bakımsız ve alt yapının yetersiz olmasından kaynaklanan elektrik hattı kaynaklı yangınlar neredeyse tüm yangınların dörtte biri haline gelmiştir. Bu konuda gerekli tedbirler derhal alınmalıdır. Gerekirse rüzgâr hızının anormal boyutlara ulaşacağı durumlarda bu hatlarda elektrik akımının durdurulması sağlanmalıdır.
 - Mevcut iktidarca çıkarılan Büyükşehir Yasası ile orman köyleri 30 Büyükşehirde mahalleye dönüştürüldüğü için mükelleflik uygulaması kaldırılmış yerine gönüllülük getirilmiş böylece ormanla orman köylüsünün bağı koparılmıştır. Bu orman yangınları ile mücadeleyi sekteye uğratmıştır.
 - Son yıllarda ekonomik tasarruf tedbirleri öne sürülerek orman yangınları için öngörülen bütçeden hiç bir kısıntı yapılmamalıdır.
 - Tüm yıl boyunca, özellikle yangın riskinin yüksek olduğu yaz ayları öncesi vatandaşlarımızın orman yangınlarına karşı duyarlı olması için gerekli eğitim, bilgilendirme ve duyurular daha etkin yapılmalıdır.
 - Bölgelere ve hassas lokal alanlara göre, coğrafi konum, topoğrafik yapı, ağaç yangın duyarlılığı, toprak yangın duyarlılığı ve meteorolojik parametreler dikkate alınarak yangın tehlike derecelendirmeleri yapılmalı, orman alanlarındaki her türlü yatırımda Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) sırasında öncelikli olarak meteorolojik koşullar dikkate alınmalıdır.
 - Orman yangını risk bölgesinde yangınların bir bölümü kırsal alan yangınıdır. Kırsal alan yangınları ile de mücadele eden Orman Genel Müdürlüğü'nün üzerindeki bu yük hafifletilmelidir.
 - Orman yangınları mücadelesinde yerel yönetimler ile daha etkin bir koordinasyon sağlanmalıdır.
 - Meteorolojik uyarılar doğrultusunda insan hareketliliğinin fazla ve yangın riskinin yüksek olduğu bölgelerde yerel yönetimlerle koordineli olarak nöbetçi ilk müdahale ekiplerinin sayısı artırılmalıdır.
 - İzmir Menderes İlçesinde 29.06.2024 günü çıkan yangının bir hobi bahçesi yanından çıktığı anlaşılmıştır. Son 13 yıllık ortalamalarda da orman yangınlarının % 88'inin insan kaynaklı olduğu dikkate alınırsa, özellikle orman alanlarına yakın bölgelerde son yıllarda yoğun bir şekilde tesis edilen hobi bahçesi uygulamaları acilen disipline edilmeli, yasal alt yapısı olmayanlar için derhal yıkım kararı alınmalıdır.
 - Kamuoyunda 2B yasası ile ormanların daraltılması yetmiyormuş gibi 6831 sayılı yasaya eklenen ek.16 madde ile taşlık kayalık, vb bahanelerle Cumhurbaşkanının yetkisi ile

keyfi bir şekilde orman alanların daraltılması uygulamasına derhal son verilmelidir.

- Bugüne kadar başka amaçlarla 830.000 hektardan fazla alan ormancılık dışı amaçlarla tahsis yapılmıştır. Böylece ormanlarda parçalılık halinin önemli ölçüde artması ile orman yangını riski de artmıştır. Orman alanlarının turizm, madencilik, RES, HES, GES vb. amaçlarla tahsisleri derhal sınırlandırılmalıdır.
- İzmir Buca Tınaztepe'de orman alanına yapılan Orman Yangınları Eğitim Merkezinin Dokuz Eylül Üniversitesine devredilmesi tam bir garbettir. Bu tesis derhâl asıl sahibi Orman Genel Müdürlüğüne devredilmelidir.
- Ülkemizde orman yangınları ile mücadele maalesef yetersizdir. Bütün Dünya kabul etmektedir ki tarihsel olarak küresel iklim değişikliği süreci bütün şiddeti ile sürmektedir. Bu sürecin geleceği on yıllardan beri bütün çevrelerce her platformda söylenmektedir. Bu koşullarda yangınla mücadelede can alıcı nokta yangın çıkınca mücadeleden daha önemlisi yangın çıkması için mücadele etmektir. Yangın öncesi tedbirler çok önem kazanmıştır. Çünkü gücünüzü sınırlı oranda da olsa sürekli artırdığınız halde, hem çok para harcıyorsunuz, hem de yeterli başarı elde edilememektedir.
- Yangın öncesi tedbirler; tüm topluma orman yangınına

yönelik eğitimlerin çok etkili yapılması, bu konuya önemli kaynak aktarılması, tüm kurumlarla koordinasyon sağlanması ve bu işin bir kültür haline getirilmesi gerekir.

- Yaklaşan bu sürece rağmen ülkemizin siyasi iktidarları özellikle son 22 yılda ormanların yönetimi konusunda iyi sınav vermemiştir. Ormanlar neredeyse tamamı odun üretim aracı olarak görülmüştür. Daha 2009 yılında 11,463 milyon m³ olan odun üretimi, 2023 yılında 22,606 milyon m³ e ulaştırılmıştır. Yangın riskinin giderek arttığı günümüzde ormanların üretim baskısına derhal son verilmelidir.
- Daha başka söylenecek çokça tedbirler olabilir tabii ki. Ancak uygulamaya konması gereken en önemli uygulama yaşamakta olduğumuz küresel iklim değişikliği senaryoları karşısında ortaya çıkması kuvvetle muhtemel olumsuz koşullar daha hazırlıklı olarak karşı koymak için; dünyanın ve insanlığın geleceğine yönelik ormanların yaşamsal fonksiyonları düşünülerek ülkemizdeki ormanların yönetimi için vizyon değişikliği yapılarak **"odun üretimi odaklı bir yönetim ve örgütlenme"** biçimi yerine ormanları daha hassas koruyup sağlıklı olarak gelecek nesillere bırakmaya yönelik **"koruma ve geliştirme odaklı bir yönetim ve örgütlenme"** biçimine geçmesi şart olmuştur.

Bundan böyle ormansızlaşmaya tahammülümüz kalmamıştır. Ormanlar emanetimizdir, ormanlar teminatımızdır, ormanlar insanlığın ve dünyanın geleceğidir. Bu değerli varlığın kamucu bir anlayışla daha etkin korunması için tüm halkımızı ormanlara sahip çıkmaya ve sorumluları daha etkin tedbirler almaya davet ediyoruz.

Kamuoyuna saygıyla duyurulur.

26.08.2024

TMMOB

İzmir İl Koordinasyon Kurulu

ORMAN YANGINI ŞEHİTLERİMİZ

Orman yangınları ile mücadele sırasında şehit olan meslektaşlarımızı rahmetle anıyor, geride kalan sevdiklerine sonsuz sabır diliyoruz.

Şahin DÖNERTAŞ

**Bergama
Orman İşletme Müdürü**

İzmir Bergama'da Çobanlar mevkiinde çıkan orman yangını ile mücadele edilirken içinde bulunduğu aracın devrilmesi sonucu yaralanarak kaldırıldığı hastanede 18 Temmuz 2024 tarihinde şehit olmuştur.

Serkan TOPKAYA

Dozer Operatörü

İzmir Bayındır'da Yakacık Mahallesindeki zeytinlik ve makilik alanında meydana gelen yangına müdahale ettikten sonra görev yerine dönüş yolunda 15 Haziran 2024 tarihinde geçirdiği kaza sonucu şehit olmuştur.

6831 SAYILI ORMAN KANUNU'NUN EK 16'NCI MADDESİ KALDIRILMALIDIR

Türkiye orman varlığı açısından fakir bir ülkedir. Anadolu coğrafyası çok eski tarihlerden beri büyük uygarlıklara ev sahipliği yapmış, bu nedenle ormanlar yoğun şekilde kullanılmış ve büyük ölçüde yok olmuş veya tahrip edilmiştir.

Türkiye'de ormanların korunması ve bilimsel yöntemlerle yönetimi konusunda akılcı adımlar Cumhuriyet dönemi ile birlikte atılmaya başlanmış, 1937 yılında çıkarılan 3116 Sayılı Orman Kanunu bu açıdan dönüm noktası olmuştur. Ne var ki, çok partili rejime geçişten sonra siyasi çıkar hesaplarının konusu olan ormanlar 1980'li yıllardan itibaren de ekonomik çıkar hesaplarının konusu olmaya başlamıştır.

1980'li yıllarda 6831 Sayılı Orman Kanunu'nun sık sık değiştirilmesi olgusu 2000'li yıllarda daha hızlı bir şekilde yaşanmış, yapılan yasa değişikliklerinin çok büyük çoğunluğu ormanların aleyhine olmuştur.

2018 yılında Orman Kanunu'na konulan Ek 16'ncı madde söz konusu yasa değişikliklerinin en önemlilerinden biridir. Bu değişiklik, illegal yollarla işgal edilmiş orman alanları orman sınırları dışına çıkarılarak işgalcilerin ödüllendirilmesi olanaklı hale getirildiği gibi henüz işgal edilmemiş orman alanlarının da yerleşim alanına dönüştürül-

mesi amacıyla orman sınırları dışına çıkarılmasının önü açılmıştır. Daha yalın ifadeyle Ek 16'ncı madde ormana "Sen artık orman değilsin." deme yetkisini yaratmış ve bu yetkiyi tek bir kişiye, Cumhurbaşkanına vermiştir.

1970'li yıllarda, önce o zaman ki 1961 Anayasası'nın 131'inci, sonra da Orman Kanunu'nun 2'nci maddesi değiştirilerek uygulanmaya başlanan 2b ile 700 bin hektara yakın ormanını kaybeden Türkiye Ek 16 ile yeni bir 2b tehlikesi yaşamaktadır. Bugüne kadar Ek 16 ile orman sınırları dışına çıkarılan orman alanı miktarı 3 bin 500 hektara yaklaşmıştır. Ancak, Ek 16 ile ilgili herhangi bir yasal zaman sınırının olmaması ve son zamanlarda sıklaşan Ek 16 kararları dikkate alındığında, bu miktarın gelecekte çok daha yüksek bir düzeye ulaşacağı tahmin edilmektedir.

Türkiye'nin dört bir yanında adeta Ek 16 başvuru acenteleri oluşmaya, orman bölge müdürlüklerine Ek 16 ile orman sınırları dışına çıkarılması talep edilen orman alanları için dilekçeler yağmaya başlamıştır. Gereksiz yere yaratılan bu kaotik durum 'altına hücum' gibi bir rant savasına dönüşmüş ve kaybeden her zaman olduğu gibi orman, doğa ve halk olmuştur.

Son olarak 31 Ağustos 2024 ta-

rihli Resmi Gazetede yeni bir Cumhurbaşkanlığı Kararı yayımlanarak İzmir Bayraklı'da bazı orman alanları orman sınırları dışına çıkarılmıştır. Bu karar daha iyi anlayabilmek için bir miktar geçmişe dönmemiz gerekmektedir.

2020 yılında yayımlanan bir Cumhurbaşkanlığı Kararı ile İzmir Bayraklı'da yaklaşık 375 hektarlık bir orman alanı orman sınırları dışına çıkarılmıştı. 2020 yılında orman sınırları dışına çıkarılan bu alanlar, daha önceden üzerinde orman örtüsü olmayan ve bu nedenle büyük ölçüde erozyonun yaşandığı alanlardı. 1995 yılında yaşanan büyük sel felaketi de bu alanların orman örtüsüne sahip olmamasıyla ilişkiliydi. Bu nedenle, söz konusu alanlar bin bir emekle ormana dönüştürüldü. 2020 yılındaki orman sınırı dışına çıkarma kararının gerekçesi ise İzmir depremi nedeniyle ortaya çıkan konut ihtiyacını karşılamaktı. Oysa bilimsel çalışmalar İzmir'de binlerce boş konutun olduğunu ortaya koyuyordu. Rant hırsı bilimi yendi ve söz konusu alanlar TOKİ'ye verildi. Orman yok edilerek üzerine binlerce konut inşa edildi.

TMMOB bu karara karşı; "alanın Laka Deresi havzası içinde kaldığı, 1995 yılında bu havzadan gelen sel nedeniyle İzmir'de birçok vatandaşımızın hayatını kaybettiği, bu felaket nedeni-

le bu havzada yüzeysel akışın bertaraf edilmesi amacıyla çalışmalarına başlanarak 1.326 hektarlık hazine arazisinin OGM'ye tahsis edildiği ve orman rejimi içine alındığı, bu sayede sahada erozyon kontrolü ve ağaçlandırmaya yapıldığı ve sel felaketlerinin önüne geçildiği, sahanın yeniden yapılaşmaya açılması'nın daha önce yaşanana benzer şekilde yeni felaketlerin önünü açacağı, amenajman planında verimli orman durumunda olduğu, bu haliyle orman sınırları dışına çıkarılabilecek alan olarak kabul edilemeyeceği, sahanın orman sınırları dışına çıkarılmasının yeşil alan bakımından sınırlı olanaklara sahip İzmir kenti için hayati önemde bir kayba neden olacağı" gerekçesiyle dava açtı ve Danıştay 13.10.2023 tarihinde yapılan işlemin iptaline kararı verdi.

31 Ağustos 2024 tarihli Cumhurbaşkanlığı kararı ile orman sınırları dışına çıkarılan alan Danıştay'ın iptal ettiği 2020 tarihli karardaki alanla birebir aynı.

Yani, yargının iptal ettiği karar göz ardı edilerek aynı alanlarla ilgili ikinci bir karar alındı.

Hatırlanacağı gibi, kısa bir süre önce İzmir'de büyük bir yangın çıktı ve söz konusu kararlara konu alanın bir kısmı da bu yangında yandı. Son Cumhurbaşkanlığı Kararı ile orman sınırları dışına çıkarılan 375 hektarlık orman alanının yaklaşık 90 hektarı bu yangında zarar görmüş orman alanıdır.

Anayasa'nın 169'uncu maddesine göre;

"Yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilir, bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz."

Yani, son yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Kararı yargı kararlarına uymamakla kalmıyor, aynı zamanda en üst düzey hukuk normu olan Anayasa hükümlerine de uymuyor.

Türkiye'nin bir metrekare daha ormanını kaybetmeye tahammülü bulunmamaktadır. İklim

krizi ve biyolojik çeşitlilik kayıpları ile karakterize olan böyle bir çağda, gıda ve su krizinin ayak seslerinin zaten hissedildiği coğrafyamızda ormanlar aleyhine olan her gelişme telafisi mümkün olmayan ekolojik ve sosyal yaralara dönüşecektir.

Türkiye Ormancılar Derneği, var oluş amacı doğrultusunda ormanın ve geniş halk kesimlerinin yanındadır. 100 yıllık köklü bir kurum olan Derneğimiz ormana zarar veren her unsurun halka zarar vereceğinin bilinciyle, pek çok farklı gelişmeyi olduğu gibi Ek 16 konusunu da kaygıyla takip etmekte; Ek 16'nın Orman Kanunu'ndan bir an önce kaldırılmasını ve bugüne kadar bu madde doğrultusunda gerçekleşen orman sınırları dışına çıkarma uygulamalarının iptal edilmesini talep etmektedir.

Kamuoyuna saygıyla duyurulur.

03.09.2024

**Türkiye Ormancılar Derneği
Yönetim Kurulu**

IUFRO2024: KÜRESEL ORMAN BİLİMİ BULUŞMASINDAN NOTLAR

Dr. Mehtap Koç, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Ormancılık Ekonomisi Anabilim Dalı,
mehtap.koc@iuc.edu.tr

Haziran 23-29 tarihlerinde Stockholm'de düzenlenen 26. IUFRO2024 Dünya Kongresi'ne katılma fırsatım oldu. Kongre bu yıl 102 ülkeden 4271 katılımcıyı bir araya getirerek ormancılığın en köklü etkinliklerinden birisi olduğunu bir daha kanıtladı. Her beş yılda bir düzenlenen IUFRO Dünya Kongrelerinin 26.sının ev sahibi ülkesi İsveç, kurumu ise SLU (İsveç Tarım Bilimleri Üniversitesi) Üniversitesiydi. Dünya çapında geniş katılımlı bu kongrenin profesyonel tasarımı, zengin içeriğini ve barındırdığı potansiyelleri yüz yüze deneyimlemek büyük bir mutluluktu.

Ormancılık ekonomisinden korumaya, yetiştirmeye, hasıllata, bireysel sorumluluklardan küresel tehditlere kadar geniş bir yelpazede ele alınan konular, tek bir makalede tüm boyutlarıyla aktarılamaz. Bu makale, kongre süresince izlediğim genel oturumlar ile çalıştığım bilim alanına özel oturumları takip ederken edindiğim, saha gezilerinde, kongre içi etkinliklerde gözlemlediğim bilgileri ve notlarımı Orman ve Av okurlarıyla paylaşmak amacıyla hazırlanmıştır.

Kongre Açılış Seremonisi

Kongre, etkileyici bir açılış töreniyle başladı. Yerel dans ve ses sanatçılarının eşlik ettiği açılış seremonisinde hoş geldin konuşması Organizasyon Komitesi Başkanı Fredrik Ingemarson ve İsveç Kralı XVI. Carl Gustaf tarafından yapıldı (Şekil 1). Kral Gustaf konuşmasında ***“Dünyanın geleceği için ormanların hem küresel hem de yerel önemli kaynaklar olduğunu, fakat toplumsal olarak bu önemi fazla konuşmadığımızı düşündüğünü ve gelecek kararlarımızın sürdürülebilir olması ve dirençli sistemler kurmak için daha fazla araştırmaya ve ormanlar hakkında daha fazla gerçeğe ihtiyacımız olduğunu”*** dile getirdi. Ayrıca, İsveç'in ulusal kalkınmasında ormanların oynadığı kritik role dikkat çekti. Kral Gustaf'ın konuşması, Prof. Dr. Saatçioğlu'nun 1950 FAO Dünya Ormancılık Kongresi hakkında Orman ve Av dergisinin 1950 yılı 8. ve 10. sayılarında yazdığı Finlandiya izlenimlerini anımsattı. 1950'de Helsinki'de yapılan toplantıda dönemin Finlandiya Cumhurbaşkanı da ormancılığın ülke kalkınmasındaki önemine değinmiş! İki konuşma birlikte değerlendirildiğinde, aradan geçen 74 yılda Kuzey Avrupa ülkelerinin, orman kaynaklarıyla elde ettikleri ilerlemeyi ve bütünsel ormancılık vizyonlarını sürdürmeye devam

ettirdiklerini açıkça göstermektedir. Ülkeler gelişse de, dünya farklı sorunlarla karşılaşsa da, ormanlar ve kalkınma ilişkisi sürekliliğini koruyacak anlaşılan!

Açılış kapsamında yapılan uluslararası ormancılık kurum konuşmalarında, Uluslararası Ormancılık Araştırma Kuruluşları Birliği (IUFRO) Başkanı John Parrotta, Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) Genel Müdürü Qu Dongyu, Uluslararası Ormancılık Araştırmaları Merkezi ve Dünya Agroforestry Merkezi (CIFOR-ICRAF) Başkanı Éliane Ubalijoro ve Uluslararası Ormancılık Öğrencileri Birliği (IFSA) Başkanı Isabelle Claire Dela Paz söz aldı. IUFRO Başkanı John Parrotta konuşmasında, IUFRO'nun kâr amacı gütmeyen sivil toplum yönü ve ormancılık bilimi küresel organizasyonu olarak bugün 120 ülkeden 630 üye kurum ile yaklaşık 15.000 orman araştırmacısının temsiline vurgu yaptı. IUFRO ruhu olarak; uluslararası iş birliği, bilgi paylaşımı ve açıklık, disiplinler arası yaklaşım ve topluluk dayanışması ilkelerine değinen konuşmasında katılımcılara bu ilkeleri deneyimleyip katkı sağlayacakları için teşekkürlerini ilettiler. FAO Başkanı Qu Dongyu, IUFRO ve FAO'nun 75 yıllık koordinasyonuna ve bilimsel kanıt-

lara dayalı ortak amaçları paylaştıklarına değinerek, ormancılık sektörünün bugün global pek çok riske çözüm sunan döngüsel biyoeкономи ve toplumsal refah ilişkisine değindi. Elli iki yıllık CIFOR-ICRAF'ın ilk Afrikalı Kadın Başkanı olan Éliane Ubalijoro; Dünya ormancılığının şekillenmesinde kuzey ülkelerinin rolüne ancak günü-

müzde küresel kuzey ve güneyin bilgi birikiminin birleştirilmesi ve 2050 için küresel işbirliği ve gelecek araştırmalarına ihtiyacımız olduğuna vurgu yaptı. On binden fazla ormancılık öğrencisini temsilen IFSA Başkanı konuşmasında IFSA üyesi ormancılık öğrencisi 100 gencin kongre organizasyonundaki gönüllü desteğine teşekkür ederek

IUFRO'nun sponsorlu daveti ile kongreye katılan 1800 öğrenci için duyduğu memnuniyeti dile getirdi. Kongre katılımcılarına IUFRO'nun gençlere yaptığı yatırımını örnek göstererek, ülkelere döndüklerinde ormanlarımızın küresel geleceğini şekillendirmek için gençlere yatırım yapmaları gerektiğini vurguladı.

Şekil 1. Kongre binası giriş kapısı, İsveç Kralı XVI. Carl Gustaf'ın açılış konuşması ve Kongre Düzenleme Komitesi ödül takdimi.

Düzenleme komitesine ve etkili ormancılık araştırmacılarına ödüllerin verilmesi şeklinde devam eden açılış töreninde ayrıca bayrak teslimi yapılarak bir sonraki kongrenin 2029 yılında Nairobi, Kenya'da yapılacağı açıklandı.

Kongre tasarımı

Kongre hakkında diğer gözlem ve tespitlerime geçmeden önce, etkinliğin temel tasarımının dikkat çekici bazı yönlerini paylaşmak isterim. Kongrenin, katı-

lımcıların mümkün olan en az karbon ayak izi bırakarak etkinlikten ayrılması hedefiyle tasarlandığı kolaylıkla anlaşıyordu. Bu amaçla, katılımcılara kongre süresince Stockholm toplu taşıma sisteminde kullanabilecekleri ulaşım kartları veya telefon uygulama abonelikleri sağlandı. Bu sayede, katılımcıların şehir içinde toplu taşıma kullanmalarını teşvik edildi. Özel araçlarla ve dikkat çekici konvoylarla değil, yaratılan daha az karbon ayak iziyle itibar kazanıldı!

Kongre alanındaki IUFRO standı (Şekil 2), odun hammaddesinden üretilmiş malzemelerden yapılmıştı ve adeta katılımcıların fotoğraf çekirmek için tercih ettikleri ilk buluşma noktası haline geldi. Ayrıca, kongre boyunca dinlenme alanlarında yaygın olarak odun malzeme kullanımı vurgulandı. Bu tasarım unsuru, hem estetik açıdan hoş bir ortam yaratırken, hem de orman ve ürünlerinin önemine dikkat çekiyor, odun malzemesi ve karbon depolama temalarını bütünleştiriyordu.

Şekil 2. IUFRO standı "2050'ye Doğru Ormanlar ve Toplum".

Kongrenin tasarımı, Stockholm'ün tarihi ve turistik alanlarını ön plana çıkararak, kent sakinlerini de kongreden haberdar edecek şekilde düzenlenmişti. Şehir meydanında kurulan kü-

çük bir sergi alanı, orman ekosistem hizmetlerinin kentlilere sanat aracılığıyla ulaştırılmasını sağladı. Şekil 3'te görülen bu alanda, oduna dayalı malzemelerden üretilmiş stantlar ve

camekânların ardında *orman ve yaşam, orman ve insan, orman karbonu ve oduna dayalı malzemeler* gibi seçilmiş farklı temalar şiir ve görsel sanatlar eşliğinde sunuldu.

Şekil 3. Stockholm kent meydanında ormanlar hakkında pop-up sergi

Geleneksel kongre hatıra fidanları ise Stockholm'ün en fazla turist ağırlayan mekanlarından biri olan Skansen Açık Hava Müzesi'nde yerini almıştı (Şekil 4). Bu etkinlik için seçilen yer ve düzenleme biçimi, kentlileri etkinlikle bütünleştirmenin bir başka başarılı bir örneğiydi.

IUFRO2024 Kongresi'nin bir diğer sanatsal bütünleyicisi, İsveç'in efsanevi müzik grubu ABBA ve İsveç kültürüne dair öğelerdi. Kongre katılımcıları, ABBA Kent Müzesi'ni ziyaret etme fırsatı bulurken, ABBA'nın kostüm tasarımcısı da fuar alanında özel bir konuşma gerçek-

leşti. Bu konuşmada, kostüm tasarımında kullanılan doğal öğeler üzerine etkileyici bir sunum yapıldı. Tasarımcının, doğadan ilham alarak yarattığı eşsiz kostümler, katılımcılara sanatsal bir perspektif sundu ve kongrenin kültürel zenginliğine katkıda bulundu.

Şekil 4. Skansen Açık Hava Müzesinde geleneksel IUFRO fidanları dikimi

Kongre çeşitli yan etkinliklerle zenginleştirilmiş, farklı kişi ve kurumlara etkin katılım fırsatı verilmişti. Tamamına değinmek mümkün olmasa da, bazı örnekler vermek yararlıdır.

- **“The Friendly Forest 2050”** başlıklı ve “Dostane Orman 2050” diye dilimize çevirebileceğimiz yan etkinlikte ormanların açık hava rekreasyonu, halk sağlığı, fiziksel aktivite ve sosyal gelişim üzerindeki rolü Kuzey Avrupa perspektifinden ele alınmıştır. Bu etkinlikte, 7.000 yerel ve bölgesel derneği ve 2 milyon üyeliği ile 28 kâr amacı gütmeyen açık hava organizasyonunun çatı kuruluşu

olan İsveç Rekreasyon Birliği (Svenskt Friluftsliv) ve Mistra Sport & Outdoors’un ev sahipliğinde, önde gelen uzmanların katılımıyla zenginleştirilmiş bir tartışma paneli düzenlenmiştir.

- **“Forest Therapy Walk”** yan etkinliği kongrenin 5. ve 6. günlerinin sonunda düzenlenmiş ve katılımcıların orman terapi yürüyüşü yapması sağlanmıştır. *Orman terapisi* Güney Kore Orman Sağlık Enstitüsünün (Korea Forest Welfare Institute) bir alt programı olarak Dünya’da geniş bir ağ oluşturmuş durumdadır. Bu etkinliği düzenleyen Kore Orman Tera-

pi Merkezi Başkanı Prof. Dr. Won Sop Shin, Orman Genel Müdürlüğü’nün davetiyle İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü’nde orman terapisi ve Güney Kore Sağlık Sistemindeki yeri hakkında tanıtım toplantısı yapmıştır. Kongre yan etkinliği şeklinde yapılan bu etkinlikte, katılımcılara ormancılığın özel bir boyutu bizzat deneyimlendirilmiş fakat zaman zaman ülkemizde yapılan *“terapi ormancılığı”* şeklindeki çeviri hatalarındaki yanlışlığa düşmeden ve temel ormancılık çalışmalarının bir alternatifiymiş gibi göstermeden gündeme alınmıştır.

- **“Rainforest Restoration in Borneo by IKEA”** bu yan etkinlikte İsveç’in Dünya’ca ünlü markası IKEA’nın 1998’de başlattığı ve 2023’de yapılan ölçümlerle önemli bir biyoçeşitlilik kazanımının bilimsel olarak kanıtlandığı Borneo yağmur ormanı ekolojik restorasyon projesinin deneyimleri aktarılmış ve ekolojik restorasyonun ölçeklenmesi, doğrulanması hakkında özel sektör, sivil toplum, bilim ve politika yapımcılara tartışma zemini sunulmuştur.
- Kongrenin bir diğer yan etkinliğinde ise IKEA ve WWF’in 22 yıllık birlikteliği ve özel sektör sivil toplum örgütü ortaklığının iyi birer örneği olarak gerçekleştirildikleri projeler tanıtılmıştır. Bir web sitesi de olan bu ortaklığın (<https://ikea.wwf.se/>) tarım, su, orman ve iklim temalarında gerçekleştirdiği projeler arasında Türkiye’den de iki projenin yer aldığı görülmüştür. Bu iki projenin teması da su kapsamındadır ve WWF Türkiye’nin ülkemizde yaptığı çalışmalarında “orman ile ilişkiye” diğer ülkelere kıyasla pek ağırlık vermediği gözlemimin ormancılık camiasında tartışılmasına ihtiyaç vardır.
- Kongre yan etkinliklerinden son olarak bahsetmek istediğim etkinlik **“Improved Traceability with Forensics and AI”** başlıklıdır. Bu etkinlikte odun tedarik zincirinin adli yöntemler ve yapay zeka ile geliştirilmiş izlenebilirli-

ği hakkında World Forest ID, IKEA, FSC gibi kurumların gelecek projeksiyonları paylaşılmıştır. Odun örneklerinin kimyasal yapılarının ülke bazlı kataloglandığı ve yapay zeka modelleri yardımıyla gelecekte illegal odunun transportunu tamamen engelleme için çeşitli paydaşların bilgi ve veri paylaşımlarının çoktan başladığı söylenebilir.

Kongre tasarınının dikkat çeken bir başka bileşeni, fuar alanında karşımıza çıktı. Kongre fuar alanında, katılımcıların ziyareti ve etkileşimi için ormancılık araştırma kurumlarının, üniversitelerin, çeşitli ormancılık bilimsel yayıncılarının, inovasyon geliştiricilerinin stantları ile fuar alanı sahneleri yer almaktaydı. IFSA standında yer alan *Yeşil İşler Arenası (Green Job Arena)* ile IUFRO misafiri IFSA öğrencilerine kongre boyunca bir yandan mentorluk bir yandan da Dünya’da yeşil iş deneyimleri hakkında etkinlikler düzenlendi. Fuar alanında yer alan diğer arena ise İnovasyon arenasıydı. Bu alanda ise Dünya’da çeşitli ormancılık inovatif girişimlerine kongre boyunca sunumlar yapmaları, erken ya da ileri aşama projelerini tanıtmaya ve geribildirim alma imkanları sağlandı.

IUFRO2024 kapsamında hem kongre içi hem de kongre sonrası, dünya ormancılık camiasının vazgeçilmez etkinliklerinden ekskürsionlar da tasarlanmıştı. Türkiye’de bir ormancılık araştırmacısının yaklaşık iki aylık maaşına denk gelen **kongre sonrası ekskürsionlar** maa-

lesef ek katılım ücreti gerektiriyordu ve katılamadım. Fakat kongre sonrası gezilerin programının oldukça zengin olduğunu ve maddi imkanlar nedeniyle katılamamanın üzüntüsünü yaşadığımı belirtmeden geçemeyeceğim. Kongre günlerinden bir gün ise **kongre içi ekskürsion** etkinliğine için ayrılmıştı ve ona katılabildim. Onbeş farklı temada ve 4.500 katılımcıya hizmet verebilen kongre içi ekskürsion etkinliği de yine oldukça başarılı programlanmıştı. Bu kapsamda katılımcılara;

1. Geçmiş ve Günümüz Orman Peyzajlarında Yangın Dinamikleri ve Bozulmalar
2. Orman Yönetimini Geleceğe Taşımak İçin Ortak Çabalar
3. Patoloji, Mikoloji, Ekoloji ve Koruma
4. İnsanlara Yakın Değerli Ağaçlar ve Ormanlar
5. Çevresel İzleme ve Saha Tabanlı Araştırma Altyapısı
6. Orman Yakıtları ve Biyoenerji Üretimi İçin Üretim Sistemleri
7. Orman-Endüstri Entegrasyonu ve Lojistik
8. Bir İdare Süresince Derlenen Ormancılık Bilgisi
9. İnsanlar, Orman ve İklim Değişikliği
10. Ormancılık ve Koruma Uygulamaları
11. Geyik ve Ormanların Bütünsel Yönetimi
12. Stockholm Kraliyet Parklarında Kent Ormancılığı

13. Ormandan Yeni Yenilikçi Malzemeler – Araştırma Ön Safhası
14. Sürdürülebilir Orman Yönetimi için Dijitalleşme
15. Ormancılıkta Yeni Teknolojiler ve İnovasyonlar

şeklinde bir ekskürsion listesi sunulmuş ve içinden katılmak istediklerini seçmeleri istenmiştir. Listedeki teknik gezilerden birini seçmekte oldukça zorlandım, ancak sonunda iki numaralı etkinliğe katılmaya karar verdim. SLU Araştırma Ormanı'nda gerçekleştirilen bu ekskürsiyonda, İsveç ormancılığının genel görünümü ve devam eden altı farklı güncel araştırma hakkında detaylı bilgi edinme fırsatım oldu. Tek tür orman alanlarının çok türlü ekosistemlere dönüştürülmesiyle elde edilebilecek ekosistem hizmetlerinin bütünsel olarak değerlendirildiği bir araştırmanın bulguları paylaşıldı. Ayrıca, geyik popülasyonunun İsveç orman gençleştirme sahalarına verdiği zararları inceleyen bir araştırma sahası, odun dışı orman ürünlerinden mantar misellerinin orman sahasındaki potansiyel hasılatını belirlemeye çalışan bir araştırma, İsveç orman patojenlerinin izlendiği bir saha ve İsveç ormanlarının ulusal ölçekte drone teknolojisi kullanılarak envanterinin tamamlanmasını hedefleyen bir projenin bulguları, ekskürsion katılımcılarına aktarılan konu başlıklarıydı.

Yukarıda kısaca özetlemeye çalıştığım bu tasarımsal zenginlik, aynı zamanda Dünya ormancılık camiasının genel görünümü

münü yansıtmaktaydı. Dünya ormancılığının gerek bilimsel gerek sosyo-kültürel zenginliğinin izlenebildiği bu yan etkinlikler Kuzey Avrupa Ülkelerinden oldukça fazla örneği barındırıyordu ama bu durum ev sahibi ülke olmaları nedeniyle oldukça olağan ve beklenen bir tabloydu.

Bilimsel oturumlar ve kongre temaları

Stockholm'de gerçekleşen IUFRO 2024 Dünya Kongresi, **“Ormanlar ve Toplum 2050'ye Doğru”** başlığı altında düzenlendi. Ülkemizde bazı ormancılardan, ormanlarla ilişkili toplumsal boyutların “aslında ormancılık olmadığı” şeklindeki yanılgılarını sanki hatırlatır gibi, 2050 yılında da Orman ve Toplum ilişkisinin dünya ölçeğinde gündem olacağını vurgulayan bu başlıktan ülkemizin de çıkarılması gereken dersler olsa gerek!

Kongre kapsamında ormancılık alanındaki en son gelişmeleri ve araştırmaları derinlemesine ele alan birçok oturum düzenlendi. Kongre, orman bilimleri ve ilgili disiplinlerdeki önemli meseleleri ele almak için geniş bir çerçevede tasarlanmıştı ve bu doğrultuda, her biri günümüzün en acil orman sorunlarına çözüm arayışını yansıtan temalar altında gerçekleşti. Orman direncini güçlendirme (1), Sorumlu bir orman temelli biyoekonomiyi teşvik etme (2), Orman biyolojik çeşitliliğini ve ekosistem hizmetlerini koruma (3), Sürdürülebilir toplumları destekleme (4) ve Ormanların geleceğini bugünden görebilme (5) başlıklarındaki bu

temalarla ilgili genel ve yan oturumlarda farklı kurumlardan ve ülkelerden çok sayıda akademisyen güncel araştırmalarını görüşlerini paylaştı.

Kongre istatistikleri henüz yayınlanmamış olsa da, bilimsel oturumlarla ilgili bazı istatistikler paylaşmak istiyorum. Toplam 158 bilimsel oturumda yaklaşık 3.500 bildiri, sözlü sunum veya sözlü poster sunumu şeklinde yer aldı.

- Orman Direncini Güçlendirme: Toplam 39 oturum içeren bu tema, doğaya yakın silvikültür, iklim değişikliği altında orman sağlığı, karbon yutakları, iklim dostu ormancılık ve orman zararlılarının yönetimi gibi konulara odaklanmıştır. Ormanların iklim değişikliği, zararlılar, yangınlar ve hastalıklar gibi artan stres faktörlerine uyum sağlaması için karşılaşılan zorluklar bu tema altında tartışılmıştır.
- Sorumlu Bir Orman Temelli Biyoekonomiyi Teşvik Etme: 39 oturum içeren bu tema, ortaya çıkan biyoekonomi bağlamında ormanların rolünü keşfetmekte ve yönetim, sürdürülebilir odun üretimi, biyoenerji, odun dışı orman ürünleri ekonomisi ve orman temelli iş modellerinde yenilikler gibi konuları tartışmıştır.
- Orman Biyolojik Çeşitliliğini ve Ekosistem Hizmetlerini Koruma: 37 oturum içeren bu tema, orman restorasyonu, orman genetik kaynakla-

rı ve istilacı türlerin ekolojik etkisi gibi geniş bir yelpazeyi kapsayan bildirileri barındırmıştır.

- **Sürdürülebilir Toplumları Destekleme:** 37 oturum içeren bu tema, ormanların sürdürülebilir toplumları destekleme rolünü incelemektedir. Orman politikası, kentsel ormancılık, insan-orman ilişkisi ve ormanların sosyal yenilik ve çatışma çözümündeki rolü gibi konulara değinilmiştir.
- **Ormanların Geleceğini Bugünden Görebilme:** 38 oturum içeren bu tema, ormanların geleceğine yönelik olarak yapay zekanın ormancılık yönetiminde kullanımı, orman araştırmaları için uzaktan algılama ve sürdürülebilir ormancılık yönetimi için dijital araçlar gibi ileri teknolojilerin entegrasyonu, ormancılıkta gelecek araştırmaları gibi konuları kapsamaktadır. Ayrıca, eğitim, cinsiyet eşitliği ve küresel senaryolarda ormanların rolü gibi konular da tartışılmıştır.

Kongreye birisi sözlü poster sunum, birisi sadece poster olmak üzere iki adet bildiriyle katkı yaptık. Bu bildirilerden sözlü sunumlu poster olarak kabul edileni, devam etmekte olan bir projemizden elde ettiğimiz meşe palamudu toplayıcıların yerel bilgisi hakkındaydı ve kongrenin dördüncü teması olan sürdürülebilir toplumları destekleme oturumunda yer aldı. Poster sunuma kabul edilen diğer bildirim ise, kongrenin sorumlu bir

orman temelli biyoekonomiyi teşvik etme ikinci temasında poster yan oturumlarında kongre katılımcılarına sunuldu. Kongre bildiri kitabı henüz yayınlanmadı ama yakın zamanda yayınlandığında IUFRO web sitesinde (<https://www.iufro.org/>) ulaşılabilir olacaktır.

Kongrede seçilen temalar, ormancılığın küresel gündemdeki yerini son derece başarılı bir şekilde yansıtmaktaydı. Orman temelli biyoekonomi ve ormanlar üzerine gelecek araştırmaları, doktora çalışma alanımın tam da merkezinde yer aldığı için, ilgili oturumları takip etmek haliyle önceliğim oldu. Türkiye ormancılık camiasının henüz tam anlamıyla farkına vardığını düşünmediğim bu alanlarda bilgi birikimimizi artırmamız gerektiği gerçeğini bir defa daha gördüm ve değerli okuyucuların dikkatini biyoekonomi alanına çekmek isterim. Konuya bir giriş yapmak isteyenlere ve orman temelli biyoekonomi nedir? dünyada bu konudaki söylemler nelerdir? Türkiye'nin bu alandaki mevcut durumu nedir? gibi temel sorulara yanıt arayanlar için, YÖK Tez Merkezi'nde erişime açık olan "Türkiye'de Odun Hammaddesine Dayalı Döngüsel Biyoekonomi Politikalarının Makroekonomik Analizi" isimli doktora tezimi okumalarını tavsiye edebilirim.

Orman temelli biyoekonomi temasının bilimsel oturumlarını takip ederken, bireysel olarak dünya bilim hızına ayak uyduran çalışmalar yapıyor olaktan mutluluk duyduğumu belirtmek isterim. Ancak, ulusal

ormancılık camiamızın bu alanda oldukça geri kalmış olması beni derin bir üzüntüye sevk ediyor. Kongre oturumlarında Dünya'daki güncel durumu ele alan sunumlarda, Türkiye'nin orman temelli döngüsel biyoekonomi stratejisine dair herhangi bir hazırlık çalışmasının bulunmamasının çeşitli izleme haritalarına yansıtılması, bu üzüntümü daha da pekiştirdi. Bu durum, bir akademisyen olarak farkındalığı artırmak adına neler yapılabileceğini sorgulamama neden oluyor. Derneğimizin bu alanda yapabileceği katkılar şüphesiz var ve üzerime düşeni yapmak adına daha çok çalışmam gerektiğini düşünüyorum.

Mentorluk deneyimi

Kongreye süresince, farklı ülkelerden ormancılığa yeni giriş yapmış iki genç araştırmacıya mentorluk yapma fırsatım oldu. Kongre düzenleme komitesince; Hindistan'dan bir ormancılık ekonomisi yüksek lisans öğrencisi ve Avrupa Ormancılık Enstitüsü Roma Biyoşehir Kolaylaştırıcı Ofisinden genç bir araştırmacıya mentor olarak atandım. Mentor ve öğrencileri için kongre programına dahil edilmiş çeşitli yan etkinlikler vardı. Birlikte bir tasarım yarışmasına katılmak da bu yan etkinliklerden bir tanesiydi. Ekip olarak IUFRO gelecek dönemi için bir mentorluk programı tasarım yarışmasına katıldık. Kazanan ekip olamasak da, yarışmaya hazırlanma süreci dahi bu deneyimin güzel bir öğreticisi oldu. Kazanan ekibin tasarımının IUFRO

tarafından gelecekte uygulanmaya alınacağını düşünerek Şekil 5'te kazanan tasarımı ve ekibi paylaşmayı gerekli gördüm. Kazanmasak da ekip olarak başvuru yaptığımız tasarım ise ormancılık gelecek araştırmaları ile genç ormancılık öğrencilerinin gelecek kariyer süreçlerini

bütünsel ele alan bir tasarımı. Bu noktada, ülkemiz gençliğinin ormancılığa ilgisinin artırılması, orman mühendisliği öğrencisi olmuşların çalışma alanlarına daha motive olmalarının sağlanması, bu kongrede olduğu gibi, uluslararası arenada daha fazla yer alabilme fırsatlarının

oluşturulması gerektiğini, acil bir durum olarak görmekteyim. Gençliği olmayan bir orman nasıl olmazsa, gençliği olmayan bir ormancılığın da olamayacağını dünya görmüş, biz de gördüğümüzü kanıtlamalıyız.

Şekil 5. IUFRO2024 Mentorship Tasarım Yarışmasını kazanan ekip. “Tasarımları, yapılandırılmış bir anket ve hedef belirleme, disiplinler arası mentorluk döngüleri, uzun vadeli izleme ve başarıların ödüllerle tanınmasını bir araya getirmektedir.”

Kongre sonu bildirgesi ve yeni IUFRO başkanı

Kongre sonrasında yayımlanan “2050’ye Doğru Ormanlar ve Toplum” başlıklı kongre sonu bildirgesi, iklim değişikliği, biyoçeşitlilik kaybı, ekosistem bozul-

ması, çevresel kirlilik ve artan sosyal adaletsizlik gibi birbirine bağlı ciddi krizlere karşı acil bir şekilde harekete geçme gerekliliğini vurgulamaktadır. Özellikle döngüsel biyoekonomi alanında, orman kaynaklarının so-

rumlu bir şekilde yönetilmesi ve ekonomik faaliyetlerin çevresel etkilerinin azaltılması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu çerçevede, bilim temelli yeniliklerin teşvik edilmesi, sürdürülebilirlik odaklı düzenlemelerin benim-

Şekil 6. IUFRO yeni başkanı Prof. Dr. Daniela Kleinschmit

senmesi ve işbirlikçi ortaklıkların geliştirilmesi gerektiği belirtilmektedir. Bu yaklaşımın, hem ekonomik kalkınmaya katkı sağlayacağı, hem de doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimi ile iklim değişikliğiyle mücadelede destek olacağı vurgulanmaktadır.

IUFRO2024 Dünya Kongresi'nde açıklanan önemli bilgilerden biri, yeni IUFRO Başkanı olarak Prof. Dr. Daniela Kleinschmit'in seçilmesidir (Şekil 6). IUFRO tarihinin ilk kadın başkanı olan Sayın Kleinschmit ile 2020 yılında "Orman Temelli Biyoekonomi ve Toplum" başlıklı çevrimiçi dersine katıldığım da tanışmıştım. Freiburg Üniversitesi'nde akademisyen olarak görev ya-

pan ve orman yönetim politikaları üzerine çalışan Kleinschmit, aynı zamanda Avrupa Ormancılık Enstitüsü Bilim Komitesi üyesidir. IUFRO2024 sürecinde çeşitli oturumlarda da ele alınan ormancılıkta cinsiyet eşitliği sağlama konusu, yeni kadın başkanın bu alanda IUFRO gelecek döneminde önemli bir adım olacağı şeklinde vurgulanmıştır.

Sonuç olarak, dünya ormancıları kendilerini ormancılığın spesifik ve tek boyutlu konularına hapsedmek veya odunun değeri azaldı artık suya bakmalıyız gibi tek taraflı değişimler yerine, çok boyutlu, ekonomiden ekolojiye, bitki sosyolojisinden toplumsal ilişkilere uzanan daha kapsamlı bir çalışma alanına doğru iler-

leme kaydediyor. Su veya iklim değişimine uyuma duyulan gereksinim artarken, oduna olan ihtiyacın azalmadığını aksine arttığını görmüş durumda. Eskiye göre daha çok değişkeni ve ilişkiyi, daha geniş alanlarda dengelemek gerektiğinin farkına varılırken, gençliğe verilen önemi de sürekli artırıyor. Umanız Türkiye de bu gelişmelerin farkına varacak ve daha kompleks çalışmaları gerçekleştirecek bilimsel kapasiteyi, meraklı ve kapasiteli gençlerle üretebilecek bir arayışa yönelecektir. IUFRO2024 Dünya Kongresi'nden, bu düşüncelerle ayrılırken ülkemiz ormancılığı için daha fazla kaygılı ama bu mesleğe duyulan ihtiyaca daha fazla inançla ülkeme döndüm.

Teşekkür

Kongre katılım ücreti ve konaklama giderinin tamamına dahi yetmeyen TÜBİTAK desteğine, Derneğimizin yol giderlerini karşılayarak ilave destek vermesinden dolayı öncelikle TOD Marmara Şube Yönetim Kurulu'na ve başvurumu değerlendiren TOD Genel Merkez Yönetim Kuruluna teşekkür ederim. Kongre izlenimlerim hakkında kaleme aldığım bu notların ilgililerinde oluşturacağı heyecan, merak, heves gibi her türlü geri dönüş için iletişimde olmaktan mutluluk duyarım. TOD'un gelecekteki desteklerinin şeffaf ve kurumsal bir hal alarak daha fazla yararlanıcıya erişir bir düzeye gelmesini ise gönülden temenni ediyorum.

SEDİR KÜLTÜ VE KÜLTÜRÜNÜN MİSTİK VE MİTOLOJİK KÖKENLERİ

Prof. Dr. Ünal ASAN İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Orman Fakültesi (Emekli Öğretim Üyesi),
unalasan46@gmail.com

Giriş

Yaşlı bireylerinin görkemli görünüşünün insan belleğinde bıraktığı muhteşem izlenim nedeniyle olsa gerek, bulunduğumuz coğrafyada sedirler tüm tarihsel çağlar içinde insanoğlunun özel ilgisini çekmiştir. Sümer tabletlerinde, Mezopotamya ve antik Mısırdaki hüküm süren tanrı kralların yaptırdığı saray ve tapınakların girişlerine diktirdiği taş bloklar üzerine oydukları kitabelerde ve kutsal kitaplarında sık sık sedir (*Cedrus libani*) ağaç ve ormanlarının konu edildiğini gözlemliyoruz. Eski Ahit Tevrat'ta 40 ayrı paragrafın 100 yerinde adı geçen sedir ağaç ve ormanlarının; devlet gücü, şan, şeref, zenginlik ve otoritenin simgesi olarak Yeni Ahit İncil'de de yer bulduğuna tanık oluyoruz. Hindistan'ın kuzeyini çevreleyen ve dünyanın tavanı olarak kabul edilen Himalaya sıra dağlarının güney eteklerinde yayılış gösteren sedir (*Cedrus deodora*) ormanlarının, dünyadaki en eski dinlerden birisi olan Brahmanizm'in kurucu peygamberi Krişna'nın doğup büyüdüğü kutsal Meru Dağı sedir ormanı olduğunu, yine Hint efsanelerinden çıkarıyoruz.

Bu makalede insanlık tarihi içinde Ortadoğu ülkeleri başta olmak üzere Himalaya Dağla-

rının güneyindeki Hindistan'da antik halk topluluklarının mistik kültür ve inanç sistemlerinin oluşup şekillenmesinde çok önemli bir konuma sahip olan ağaç ve orman kültü (tapımı) ve kültürü, sedir ağacı bağlamında incelenmiştir. Sümer tabletleri ve kutsal kitaplar ile Antik Mısır, Yunan ve Hint efsanelerinde sözü edilen tanrı krallar, peygamberler ve halk kahramanlarının mitolojik destanlarında adı geçen sedir ağaç ve ormanlarının, sahip oldukları muhteşem görünüşleri ve yüksek kaliteli odun özellikleri nedeniyle, bu coğrafyada doğup gelişen uygarlıkların ekonomileri ile mistik kültür ve inanç sistemlerinde ne derece önemli bir rol oynadığına dikkat çekilmiştir. Makalede önce sedir konusunda literatür bilgilere yer verilmiş, sonra da kil tabletlerde, kutsal kitaplarda ve mitolojik efsanelerde yer bulan sedir söylencelelerinden bazı örnekler verilmiştir.

Literatürde Sedir

Toros Dağları'nın özgün ağaç türlerinden birisidir sedirler. Bilimsel adı her ne kadar Lübnan sediri (*Cedrus libani* A. Rich.) ise de, günümüzdeki en geniş doğal yayılış alanı Toros Dağlarındadır. Kutsal kitaplar ve mitolojik destanlar, Doğu Akdeniz çanağındaki Lübnan, Filistin

ve Suriye'de de geniş ormanlarının varlığını göstermektedir. Günümüzde Toros Dağları'nın Andırın'dan Köyceğiz'e uzanan geniş bölgesinde sediri görsek de, Konya - Süberde ve Ankara - Polatlı'da yapılan bilimsel araştırmalar, Toroslardaki sedirlerin 8500 yıl önce Erbaa - Çatalan'daki sedirler ile birleşik olduğunu ve de bugün tamamen bir bozkır görünümünde olan Orta Anadolu'nun antik çağlarda sedir ormanları ile örtülü bulunduğunu göstermektedir. İşte bu yalın gerçek nedeniyledir ki; daha 1853 yılında Beaumont'a yazdığı bir mektupta Thihatcheff, Lübnan'daki sedir ormanlarını Toroslardaki ile karşılaştırmanın, Avrupa seralarındaki palmyeleri tropik ormanlardakiler ile karşılaştırmaya benzeyeceğini belirtmiş ve eğer görse idi, büyük botanikçi Linne'nin iğne yapraklı ağaçların bu görkemli türünü Lübnan yerine Toros sediri olarak adlandıracağını ifade etmiştir (Boydak ve Asan 1990).

Eski yazıtlarda da sık sık adı geçmektedir sedirin. Eski Mezopotamya'yı anlatan kil tabletlerde, İsa'dan 2400 yıl önce bu topraklarda hüküm süren Kral Gudea'nın yaptırdığı saray ve tapınaklarda 60 elle (yaklaşık 25-30 m) uzunluğundaki Sedir gövdelerini Hamanu'dan (bugünkü Amanos Dağları) ge-

tirttiği belirtilmektedir. Bir başka Babil kitabesinde ise; Kral II. Nebukadnessar'ın Babil kentinin imarı için gereken ağaç gövdelerini taşımak amacıyla özel geçitler ve kaydırma yolları inşa ettirdiği, Babil şehri ana kapısını sedir ağacından yaptırarak üzerine bronz ile kaplattığı bildirilmektedir. Bu kralla ilgili olarak yazılan bir kitabede Nebukadnessar'ın sedir odununa verdiği değer; *"Evvelce hiç bir kralın yapmadığını ben yaptım. Dağları yardım, taş blokları uçurdum, geçitler açtım ve sedirlerin taşınması için kaydırma yolları yaptırдым. Muhteşem, çok uzun, kuvvetli sedirler getirttim ki, vasıfları fevkalade ve koyu renkli, görünüşleri emsaliz olup Lübnan'ın en büyük hasılatı idiler."* biçiminde ifade edilmektedir. Brisa Vadisinde bulunan bir kabartmada ise, Nebukadnessar'ın büyük bir sedir ağacını kestiği an resmedilmektedir (Boydak ve Asan 1990).

Sedir ağacının eski uygarlıklar üzerindeki bu etkisi Eski Mısır, Yunan ve İbrani toplumlarında da gözlenmektedir. Nitekim, tarihsel belgelerde ve kutsal kitaplarda, kral Davut ve Süleyman tarafından yaptırılan saray ve tapınakların görkemi, sütunlarında kullanılan kalın sedir gövdeleri ile ifade edilmiştir (Asan ve Pehlivanoğlu 1985).

Yazılı tarihin bilindiği 5000 yıldan bu yana, Ortadoğu sedir ormanlarından yapılan bu aşırı faydalanma biçimi, bir zamanlar orman denizi olan bu bölgedeki kaynakların daha Büyük İskender zamanında tamamen ortadan kalkmasına ve Lübnan

Dağları'nın bugünkü kıraç görünümünü almasına neden olmuştur. Nitekim İsa'dan önce 333 yılında Büyük İskender, 500 parçalık gemi yapımı için gerekli sedir odununu Anadolu Toroslarından sağlamıştır. Bölge ormanlarında tarihsel çağlar boyunca yapılan tahribattan günümüze ulaşabilen kalıntılar, en büyüğü Bischerre Köyü civarındaki 400 ağaçlık parça olan birkaç orman artığıdır. Eski günler anısına, etrafı bugün taş duvar ile çevrili olan bu kalıntılar içinde bulunan bir sedir ağacı "Allah'ın Sediri" adı ile anılmakta ve bu bireyin dünyadaki tüm sedirlerin atası olduğuna inanılmaktadır. Belki de bu inancın doğal bir sonucu olarak, bugün Lübnan Bayrağını yaşlı bir sedir ağacı süslemektedir (Asan 2017).

Lübnan ve Filistin'deki Sedir ormanlarının tarihsel çağlar içinde nasıl yok edildiğine ilişkin günümüze ulaşan yazılı belge-

ler Arap, Babil, Fenike, Yunan ve Roma dillerinde yazılmıştır. Eski çağlarda en kıymetli ticari mal olan sedir, Antik Mısır ve Mezopotamya uygarlıklarında saray ve tapınakların vazgeçilmez öğeleri olarak algılanmıştır. İsa'dan 2750 yıl öncesine ait bir yazılı belgede Fenike'den Mısır'a gelen 40 parçalık deniz ticaret filosunun yükü; *"Biz sedir odunları ile yüklü 40 gemi getirdik. Gemileri sedir odunundan inşa ettik. Kral sarayının kapılarını sedir ağacından yaptık."* olarak belirtilmiştir (Şekil 1).

Musul'un 28 km güneydoğusunda bulunan İmgur-Enlil kentinde Asur kralı Asur-nasir-apli II ve Salmanaser III ün rüya tanrısı Mamu adına yaptırdıkları tapınakların önünde bulunan kireçtaşından yapılmış bir kitabede Kral Asur-nasir-apli II nin şu sözleri yer almaktadır: *"O kenti yeni baştan kurmak için ele aldım. Adını İmgur-Enlil*

Şekil 1. Sedir kerestelerinin deniz yolu ile Mısır'a taşınması
(A.İNCE Arşivinden)

koydum. Sarayımın yakınına o tapınağı kurdum. İçine tanrım Mamu'nun bir yontusunu yerleştirdim. Lübnan dağına doğru yola çıktım. Sedir, servi ve ardiç ağaçlarını kestim. Sedirden direkleri tapınağın önüne koydum ve sedirden kapılar yaptım. Onları tunç şeritlerle bağladım ve kapı geçitlerini göz alıcı bir biçimde süsledim ve içine ulu tanrım Mamu'yu yerleştirdim" (Narçın 2016).

Yine Asur krallarından Şarru-kin II, M.Ö 717 yılında Kalhu kentinde kurduğu yeni bir şehir için diktirdiği taş üzerine şu kitabeyi yazdırmıştır: "Ninive'nin yukarısında Murşi Dağı'nın eteğinde bir kent kurdum ve adını Dur-Şarrukin koydum. İçine soylu ikametim için fildişi, ak-çağağaç, şimşir, dut, sedir, selvi, ardiç, çam, ve şamfıstığı ağaçlarından eşsiz bir saray yaptım. Temellerini altın, gümüş, laciverttaşı, yeşim, sumermeri, tunç, kurşun, demir, abar ve da-ima yeşil kalan ithaf tabletleri üzerine attım, tuğla duvarlarını ördüm, çatılarını büyük sedir kütükleri ile örttüm. Selvi ve ak-çağağaçtan kapı kanatlarını parlayan tunç levhalarla kapladım ve geçitlerine yerleştirdim. Kapı geçitleri önüne Amurru dilinde bit hilani dedikleri, Hitit sarayı tarzında bir revak yaptım. Nina-gal'in ustalığına uygun olarak biçimlendirilmiş ve göz kamaştıran parlaklıkta 4/610 talentlik ışıldayan tunçtan 8 çift arslan; Amanus dağından kesilmiş, 1/ Gar kalınlığında son derece büyük sedirden dört direği, görkemli arslan yontuları üzerine koydum, onları kapıları destek-

lemesi için yerlerine oturttum." (Narçın 2016).

Sedir ağacı, odunundaki aroma nedeniyle kutsal mekanlarda-ki eşyalarda da kullanılmıştır. Örneğin; Ergün Candan, "Antik Mısır Sırları" adlı kitabında Delf mabedinde başrahip Orfe tarafından yönetilen inisiyasyon sürecinde inisiye olan rahip adaylarına okutulan ve doğanın gizli sırlarını içeren kitapların, sedir ağacından yapılmış sandıklar içinde muhafaza edildiğini bildirmektedir. Yazar bu sandıklarda bulunan papirüs ruloları için şu ifadeleri kullanmaktadır; "Sedir ağacından yapılmış sandıklarda saklanan bu kitaplar papirüs rulolarından oluşmaktaydı. Bunların bir kısmı Orfe'nin Mısır'dan getirdiği papirüs rulolarıydı. Diğerleri ise mabedin yazıcıları tarafından Fenike ve Yunan dillerinde yazılmış olan papirüs rulolarından oluşmaktaydı." (Candan 2002).

Cedrus libani'ye adını veren Lübnan Dağları, insanlık tarihi boyunca ağaç ve orman kültürü açısından en az sedir kadar değer verilen ve onunla eşdeğer tutulan bir coğrafyadır. Nitekim Ortaçağda Uzak Doğu dünya ticaret yollarının keşfine çok büyük katkılar yapan Arap gezgin İbni Batuta'nın seyahatlerini aktaran Jules Verne de Lübnan Dağlarının her üç din açısından kutsal sayıldığını bildirmektedir. Asıl adı Abdullah el Lavati olan gezginin 1324 yılında hac amacıyla yola çıkıp Gazze'de İbrahim, İshak ve Yakup'un mezarlarını ziyaret ettikten sonra Teberiyeye üzerinden Lübnan Dağlarına geçtiğini belirten yazar, İbni

Batuta'nın bu gezisi konusundaki değerlendirmesini şöyle yapmıştır: "Lübnan Dağı güzelliklerine çarpılan İbni Batuta, bütün o devir keşişlerinin günlerini tamamlamak için dünyanın en güzel bölgelerinden biri olarak çok yerinde bir görüşle seçmiş oldukları ve buluşma yeri gibi tespit ettikleri bu yerleri görmüştür" (Verne 1983). Evliya Çelebi seyahatnamesinde Lübnan Dağları ile ilgili olarak verilen bilgilere göre; Cebelü'l-Lübnan konum itibarıyla Şamın batı tarafında 3 menzil uzaklıkta, Beka Ovasının kuzeyinde yer almaktadır. Gezinin kendi anlatımı ile "Bir ucu Antakya yakınında Gülbin Dağı'nda son bulur. Bir ucu kible tarafında kırk konak Mekke-i Mükerrreme yakınında Hicaz Vadisi'nde biter... göklere doğru uzanmış marnur ve şenlikli yüksek bir dağdır ki ... Bunda olan akarsuların sayısı belli değildir... Bütün Frenk ve Arab hekimleri ve bütün kimyagerler bu dağlara bahar mevsiminde çıkıp nice kere yüz bin yararlı ve ilaç olacak otlar ve bitkiler toplarlar, nice bin çuval yükü ağaçları dertlere deva olması için diyar diyar götürürler. Ve kimyagerler nice çeşit otlar bulurlar. Bu dağda bir çeşit ot vardır, o otu yiyen koyunun ve keçinin dişleri altın gibi olur... Hakir bu dağı dolaşmak için çıktığımda nice yüz mağaralar içinde ümmetin salihlerinden abdallar, melâmler ve meczup olan kimseler vardır ki kırkar ellişer senedir bıçak ile boğazlanmış canlı kışmından bir şey yememişlerdir. Ve haftada bir iftar edip gündüz oruçlu ve gece ibadet eder kutsal kuvvet sahibi canlar vardır.

Haftada bir hurma, üç badem ve bir fincan süt içer hal sahi-bi adamlar vardır... Gönderilen bütün peygamberler, bu yüce dağ ziyaret etmeyince peygamber olmamışlardır. Zira bu büyük yük dağa Cenab-ı İzzet yetmiş kere cemal tecellisi etmiştir. Sabahleyin bu dağa bakıldığında, sanki nur çıkar. Onun için bu dağda bütün peygamberlerin yalnızlığa çekildikleri nur dolu mağaraları vardır. Lübnan Dağı ismiyle isimlendirilmesinin aslı... Bundan dolayı yukarıda yazılan peygamberlerin makamları ve ziyaret yerleri bu yüksek dağın eteğindedir. Herkesin bildiği meşhur eski ziyaret yerleridir. Nice yüz peygamber türbesi vardır ama bildiklerimiz bu yazılan peygamber mezarlarıdır, ama Hazret-i Nuh Türbesi'ni bu dağın eteğinde ziyaret ettik.Tufan'dan evvel olan peygamberlerin nur dolu mezarları o kadar belli değildir. Ancak işaret ve belirtileri çeşit çeşit tuhaf yazılar ile peygamberlerin ve velilerin keşif ve kerametleriyle bellidir, ama Tufan'dan sonra olan peygamberlerin nurlu kabirleri bütün milletler tarihlerinde yazarlar tarafından yazılmıştır. Herkesin kabul ettiği bilinen ziyaret yerleridir.” (Dağlı ve Kahraman 2008).

Kil Tabletlerdeki Mitolojik Efsanelerde Sedir

Antik çağlarda Mezopotamya ve Doğu Akdeniz coğrafyasındaki sedir ormanlarında sürdürülen tahribat o kadar artmıştı ki, Tanrı Enlil, bu tahribattan önlemek için Huvava ya da Humbaba adlı yarı insan yarı hayvan bir

devi sedir ormanlarını korumak amacıyla görevlendirmişti. Gılgamış Destanında anlatılanlara göre Humbaba öyle bir yaratık idi ki; kafası bir aslanın başına, elleri pençesine benziyordu. Vücudu dikenlerle kaplıydı. Kafasında çok kuvvetli ve keskin boynuzları vardı. Ormana girenleri ateş gibi yakıcı nefesi ve korku salan kükremesi ile korkutup ele geçirdiklerini öldürüyordu. Sedir ormanlarının koruyucusu olan bu yaratık Gılgamış ve arkadaşı yarı insan yarı hayvan olan Enkidu tarafından öldürülmüştür. Sümerolog Muazzez İlmiye Çığ'ın "Gılgamış: Tarihte İlk Kral Kahraman" adını taşıyan eserinde Gılgamış ve Enkidu'nun Güneş Tanrısı Şamaş'ın çıkardığı toz fırtınasının yardımıyla Humbabayı nasıl öldürdükleri ayrıntılı biçimde anlatılmıştır. Yazar, bu iki mitolojik kahramanın canavarın başını kestikten sonra orman tanrısı Enlil'in, Huvava'nın ölümünden kaynaklanan kızgınlığını azaltmak için ormandaki en büyük sedir ağacını kesip ormanda açtıkları yolu kullanarak Fırat nehrine kadar taşıdıklarını, orada suya bıraktıkları ağaç gövdesini yüzdürerek Uruk'a getirdiklerini, sonra da onun Nippur'daki tapınağına kapı yaptıklarını bildirmektedir (Çığ 2021).

Kutsal Kitaplarda (Eski ve Yeni Ahit) Sedir

Lübnan dağlarının bugünkü kıraç görünümünün temel nedeninin tarihsel süreçte halk orman ilişkisinin böyle işlemesinden kaynaklandığını Eski Ahit Tevrat'ın Zekeriya Peygamber

ile ilgili bölümünün 11. babında yer alan aşağıdaki ifadelerden anlıyoruz:

¹ Ey Lübnan, kapılarını aç ki, Ateş sedir ağaçlarını yakıp yok etsin!

² Ey çam ağacı, haykır! Sedir ağacı yıkıldı, Ulu ağaçlar yok oldu! Haykırın, ey Başan meşeleri, Gür ormanın ağaçları devrildi!

³ Çobanların haykırışını duy, Çünkü güzelim otlakları yok oldu! Genç aslanların kükremesini dinle, Çünkü Şeria Irmağının kıyısındaki ağaçlık yok oldu!"

Tanrı bu toplumları yönetirken sahip olduğu güç ve ihtişamdaki kuvvet olarak kibreye kapılan yöneticileri nasıl cezalandıracaklarını açıklarken de örneklerini ezoterik sembolizmde öngörülen usule uygun olarak sedir ormanları üzerinden vermiştir. Bu konuda Tevrat'tan seçilen iki örnek aşağıda verilmiştir: İlk örnek Babil Kralı Nebukadnessar ile ilgilidir. Bu örnekte kral gördüğü bir rüyayı Danyal peygamberin yorumlamasını ister. Peygamber, kralın rüyasında gördüğü devasa sedir ağacını esoterik sembollere göre yorumlayarak krala şu açıklamaları yapar:

²⁰ Büyüyen, güçlenen, boyu göklere erişen, dünyadaki herkesçe görülebilen bir ağaç gördün.

Şekil 2. Babil kralı Nebukadnessar'ın rüyasında gördüğü dev sedir ağacı (Google.co.uk)

günahından, düşkünlere iyilik ederek suçlarından vazgeç. Olur ya, gönencin uzun sürer.”

Belki de, Brisa Vadisinde bulunan kabartmada Nebukadnessar'ın büyük bir sedir ağacını keserken resmedilmesi de bu rüyanın etkisiyle olsa gerektir. Ancak, açıklamaların devamında Danyal Peygamber'in yorumladığı rüyanın gerçekleştiği belirtilmektedir. Kral Nebukadnessar'ın Babil'i ele geçirip mamur hale getirdiği; on iki ay sonra sarayın damında gezerken yaptıkları ile kibirlenip *“İşte onurum ve yüceliğim için üstün gücümle krallığının başkenti olarak kurduğum büyük Babil!”* dediği; daha sözünü bitirmeden gökten gelen bir sesin kendisine *“Ey Kral Nebukadnessar, krallık senden alındı. İnsanlar arasından kovulacak, yabanıl hayvanlarla yaşayacaksın. Öküz gibi otla besleneceksin. Yüce Olan'ın insan krallıkları üzerinde egemenlik sürdüğünü ve krallığı dilediği kişiye verdiğini anlayıncaya dek yedi vakit geçecek.”* dediği; Nebukadnessar'ın insanlar arasından kovularak öküz gibi otla beslendiği; bedeninin göğün çiyiyle ıslandığı; saçının kartal tüyü, tırnaklarının kuş pençesi gibi uzadığı ifade edilmektedir.

Eski Ahit Tevrat'ta verilen ikinci örnek kendisini tanrı ilan eden firavuna hitap eden Peygamber Hezekiel ile ilgili. Peygamber Firavuna şöyle sesleniyor:

“² “İnsanoğlu, firavuna ve halkına de ki, ...

²¹ Yaprakları güzeldi, meyvesi herkese yetecek kadar boldu. Yabanıl hayvanlar altında barınır, gökte uçan kuşlar dallarına tünardı.

²² Ey kral, o ağaç sensin! Sen büyüdün, güçlendin. Büyüklüğün giderek göklere erişti, egemenliğin dünyanın dört bucağına yayıldı.

²³ Sen, ey kral, bir gözcünün, kutsal bir varlığın gökten indiğini gördün. O varlık, “ağacı kesip yok edin, ama köklerin bulunduğu kütüğü demirle, tunçla çevreleyip yerde, otların içinde bırakın. Göğün çiyiyle ıslansın; üzerinden yedi vakit geçinceye dek yabanıl hayvanlarla birlikte pay alsın” diyordu.

²⁴ Ey efendim kral, düşün anlamı ve Yüce Olan'ın senin başına getireceği yargı şudur:

²⁵ İnsanlar arasından kovulacak, yabanıl hayvanlarla yaşayacaksın; öküz gibi otla beslenecek, göğün çiyiyle ıslanacaksın. Yüce Olanın insan krallıkları üzerinde egemenlik sürdüğünü ve krallığı dilediği kişiye verdiğini anlayıncaya dek yedi vakit geçecek.

²⁶ Köklerin bulunduğu kütüğün bırakılması için buyruk verildi. Bunun anlamı şu: Sen göklerin egemenlik sürdüğünü anlayınca krallığın sana geri verilecek.

²⁷ Bu yüzden, ey kral, öğüdümü benimse: Doğru olanı yaparak

³ Asur'a bak! Lübnan'da bir sedir ağacıydı, Ormana gölge salan güzel dalları vardı.

⁴ Çok yüksekti, tepesi bulutlara erişiyordu...

⁵ Kırdaki bütün ağaçlardan daha çok büyüdü...

⁶ Kuşlar dallarına yuva yaptı,.. Büyük uluslar gölgesinde yaşadı. ...

⁸ Tanrı'nın bahçesindeki sedir ağaçlarından hiçbiri Onunla boy ölçüşemezdi, ..Tanrı'nın bahçesindeki ağaçların hiçbiri Onun kadar güzel değildi.

¹⁰ Bu yüzden Egemen RAB şöyle diyor: Ağaç büyüyüp boy attığı, tepesi bulutlara eriştiği, büyüklüğünden ötürü gurura kapıldığı için

¹¹ ben de onu kovdum, ulusların önderinin eline teslim ettim. Ona kötülüğü uyarınca davranacak.

¹² Yabancı ulusların en acımasızını onu kesip yalnız bıraktı. Dalları dağlara, derelere düştü; ülkenin vadilerinde kesilmiş duruyor. Yeryüzündeki bütün uluslar gölgesinden çekilip onu bıraktılar.

¹³ Bütün kuşlar devrik ağaca kondu, yabanıl hayvanlar dalları arasına yerleşti.

¹⁴ Öyle ki, suların yakınında yetişen hiçbir ağaç böylesi büyüyüp boy atmasın, tepesini bulutlara erişirmesin; bol suyla sulanan hiçbir ağaç bu denli yükselmesin. Çünkü hepsi ölüm çukuruna inen insanlarla birlikte ölme, yerin derinliklerine gidecek.

¹⁵ Egemen RAB şöyle diyor: Sedir

ağacı ölümler diyarına indiği gün, ona yas tutsunlar diye derin su kaynaklarını kapattım. İrmaklarını dururdum, gür sularının önünü kestim. O ağaç yüzünden Lübnan'ı karanlığa boğdum, bütün orman ağaçlarını kuruttum.

¹⁶ Ölüm çukuruna inenlerle birlikte onu ölümler diyarına indirdiğim, yıkılışının gürültüsünden ulusları titrettim. O zaman Aden Bahçesindeki bütün ağaçlar, Lübnan'ın en seçkin, en iyi, bol sulanan ağaçları yerin derinliklerinde avuç buldu.

¹⁷ Gölgesinde yaşayanlar, uluslar arasında onu destekleyenler de onunla birlikte ölümler diyarına, kılıçla öldürülmüşlerin yanına indiler."

Peygamber Hezekiel'in, insanlara tebliğlerini genellikle sedir ağacını merkeze alan ezoterik semboller ile açıklamasına bir başka örnek de, 17. Babta yer alan şu ifadelerdir.

²² "Egemen RAB şöyle diyor: Sedir ağacının tepesinden Bir filiz alıp diyeceğim. En yüksek dallarından körpe bir çubuk koparıp Yüksek, ulu bir dağın üzerine diyeceğim.

²³ Onu İsrail'in en yüksek dağının üzerine diyeceğim. Dal budak salıp ürün verecek, Görkemli bir sedir ağacı olacak. Her çeşit kuş dallarına tüneyecek, Gölgesinde barnacak.

²⁴ Bütün orman ağaçları Her yüksek ağacı bodurlaştırmanın, Her bodur ağacı yükseltenin, Her yeşil ağacı kurutanın Ve kuru ağacı yeşertenin Ben RAB olduğumu anlayacaklar. Bunu ben RAB söylüyorum ve dediğimi yapacağım.' "

Lübnan Dağları'nın sedir ormanları yönünden zenginliği, II. Ramses'in İsrail'de görevlendirdiği Hori'nin Firavuna yazdığı bir mektupta "Gündüz dahi gökyüzünün karanlık olduğu Lübnan'a giden yoldan hiç geçmedin mi? Orası göğü tırmalayan servi, meşe ve sedirlerle kaplıdır." cümleleri ile anlatılmıştır. Bu bereket yeni Ahit İncil'de "Allahım sana binlerce hamd-ü sena ! ..., Lübnan'ın hayat dolu sedirlerini yetiştirdin." (Psalm 104, 16) biçiminde ile ifade edilmiştir.

Hint Kültür ve İnanç Sistemlerinde Sedir

Sedir sadece Ortadoğu halklarının kültür ve inancında değil, Hindistan ve Uzakdoğu halklarının kültür ve inanç sistemleri içinde de ezoterik sembol olarak önemli bir yere sahiptir. Bu konuda en özgün örnek, Himalaya sediri (*Cedrus deodora*) ağacı ve ormanlarının Hint kültür ve inanç sistemlerinden Brahmanizm'in ruhun ölümsüzlüğü ve reenkarnasyon yolu ile birbirini izleyen hayatlara ilişkin organik doktrininin oluşup şekillenme-

sinde en önemli figür olan Krişna'nın yaşamında çok önemli bir yeri olduğunu ortaya koyan Meru Dağı kutsal sedir ormanıdır (Schure 2021). Bu efsane liderin öğretisini geliştirirken yaptığı meditasyonları, Himalaya Dağlarının eteklerinde yer alan Meru Dağı'nın derin ve karanlık ormanlarındaki dev bir sedir ağacının altında gerçekleştiriyordu. Zaten annesi Devaki de kendisini bu ormanda doğurup büyütmişti (Şekil 3).

Schure, Krişna'ya ilk vahyin yine bu ağaç altında geldiğini şöyle anlatmaktadır:

"Bir sabah Himavat sıradağlarına bakan yüksek ormanlık bir tepeye geldi.

Dev sedir ağacının altında, sabah ışığında, beyaz bir münzevi cübbesi içinde, aniden yanın-

da beliren uzun boylu, yaşlı bir adam gördü.

Yüz yaşlarında görünüyordu.

Kar rengindeki sakalı ve geniş alnı görkemle parlıyordu.

Hayat dolu çocukla yüz yılı geride bırakan ihtiyar adam birbirlerine uzun süre baktılar.

Daha sonra yaşlı adamın gözleri hoşnutlukla Krişna'ya dikildi.

Ama Krişna onu görünce öyle şaşırdı ve öyle hayranlık duydu ki tek bir söz söyleyemeden kalakaldı.

İlk kez görmesine rağmen sanki onu tanıyor gibiydi.

.....

Yaşlı adam ellerini kutsama işareti yapmak üzere öne uzattı.

Sonra geriye döndü ve uzun sedirlerin altında Himavat'a doğru birkaç adım attı. Krişna görkemli biçiminin aniden şeffaflaştığını gördü, sonra dalların pırıltısı altında titredi ve vibrasyon içinde gözden kayboldu.

Krişna Meru Dağı'ndan indiğinde dönüşüm yaşamış gibiydi." (Schure 2021).

Schure'nin verdiği bilgilere göre, Krişna kurduğu dini yaymak için Ganj Nehri'ne kadar indi ise de 100 yıllık ömrünü geri dönüp yine bu ormanda tamamlamıştır. Dayısının askerleri tarafından bu ormanda öldürülen azizin cesedini kendisi tarafından kurulan kutsal Dvarka şehrine getirip yakan müritleri, azizin iki kadın müridinin de kendilerini ateşe attıklarını görmüş ve hem Krişna'nın ve hem de iki müridinin alevler arasından çıkarak göğe yükseldiğine tanık olmuşlardır.

Sonuç ve Öneriler

Buraya kadar açıklanan bilgilerin de ortaya koyduğu gibi; hem tek başına sedir ağacının, hem de bu ağacın antik çağlardaki yayılış gösterdiği Amanos ve Lübnan Dağları'nın, Sümer tabletlerinde ve kutsal bilgilerin içinde yer aldığı ezoterik metinlerde ağaç ve orman kültü açısından sembolik motifler olarak kabul gördüğü anlaşılmaktadır. Diğer taraftan, Himalaya Dağlarındaki sedir ormanlarının da mistik kültür yönünden en az Toros sediri kadar önemli bir obje olduğunu anlıyoruz.

Şekil 3. Meru Dağı'ndaki kutsal sedir ormanında Krişna'nın meditaston anının temsili görünümü

Yurdumuzdaki Toros Dağları'nın bir bölümü, bulundukları yerin sarp arazi yapısı ve derin uçurumları nedeniyle üzerinde yer alan sedir ormanlarını insan tahribatından uzak tutarak günümüze kadar gelebilmesine vesile olmuştur. Genellikle üst orman kuşağına yakın olan bu ormanlarda, yaş ve fiziksel boyutlar itibarıyla alışılmış ölçüleri çoktan geride bırakarak doğal anıt niteliğine ulaşmış pek çok birey bulunmaktadır. Bugün 200 - 250 cm çaplara ve 1200 - 2000 yıl yaşlara ulaşan bu bireyler, hem bulunduğu yerlerdeki çığ oluşumlarını önlemek ve yabanıl hayatın korunup gelişimine katkı yapmak, hem de genç kuşaklarda doğa sevgisi ve çevre bilincini geliştirip canlı tutmak amacıyla, bölge ormanları içinde koruma altına alınmış bulunmaktadır. Bu tek ağaç

ve orman parçalarını ekoturizm etkinlikleri çerçevesinde toplum hizmetine sunarken sedirin kültürel değeri de dikkate alınırsa, buraya çekilecek insanlar için de ilginç olacağı kuşkusuzdur.

Kaynaklar

Asan, Ü.; Pehlivanoglu, N. 1985: Beydağları Yöresinin Yaşlı Sedir Ormanları. Çevre Koruma Dergisi, Sayı 4, s.10-11.

Asan, Ü. 2017: Anıt Ağaç Kavramının, Fiziksel, Görsel ve Sosyokültürel Dayanakları. ISBN: 978-605-396. 298 s.

Boydak, M.; Asan, Ü.1990: Monumental Forest And Trees of Cedrus Libani in Turkey . *Uluslararası Sedir Sempozyumu Tebliğleri*, s. 847-853.

Candan E. 2002:Antik Mısır Sır-

ları. Sınır Ötesi Yayınları. ISBN: 975-8312-24-3, 471 s.

Çığ, M. İ. 2021: Gılgamesh: Tarih-te İlk Kral Kahraman. ISBN 978-605*69217- 3-6. 93 s.

Dağlı, Y ; Kahraman, S.A.2008: Günümüz Türkçesi ile Evliya Çelebi Seyahatnamesi, Cilt 3/1: Konya, Kayseri, Antakya, Şam, Urfa, Maraş, Sivas, Gazze, Sofya, Edirne.. YKY Yayınları, ISBN 978-975-D8-1101-1. 398 s.

Narçın, A. 2016: Asur Kent Krallığı. ISBN: 978-605-4777-37-2. 144 s.

Verne, J. 1983: Dünyanın Keşfi. (Çeviren: F. Namık HANSOY), Cilt 1. İnkılap ve Aka Basımevi, İstanbul. 342 s.

Schure, E. 2021: Dinlerin Gizli Tarihi. Büyük İnisyeller. (Çeviren: N.M. Kırım). 567 s. ISBN:978-605-70811-2-4

TÜRKİYE MEMELİLERİ

GEYİK (*Cervus elaphus* L. 1758)

Prof. Dr. Meriç KUMBAŞLI, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Ziraat Fakültesi,
Yaban Hayatı Ekolojisi ve Yönetimi Bölümü, kumbasli@yahoo.com

Kızıl geyik ya da Ulu geyik olarak da anılan Geyik (*Cervus elaphus* L.) ülkemizde Cervidae familyasına dahil üç tür geyikten en büyük olan türümüzdür. Büyüklük açısından Geyiği Ala geyik (*Dama dama*) ve Karaca (*Capreolus capreolus*) takip etmektedir. Geyiğin uzunluğu 2-2,8 m, omuz yüksekliği 1,35-1,50 m, kuyruğu 22 cm olup, ağırlığı ise yaşa ve yetiştirme muhitine göre 100-250 kg'dır. Geyiğin postunun üst kısmında sert, altında da ince ve kısa kıllar bu-

lunur. Başsık ve kısa kıllarla örtülüdür. Boynunda, vücudunda ve bacakların aşağı kısımlarında uzun kıllar bulunur. Kış aylarında özellikle uzun olan boyun kesimindeki kıllara yele denir. Kış aylarında kılları yaz dönemine göre iki kat daha uzundur.

Geyiklerin en önemli özelliklerinden birisi ise erkeklerinin çatallı ve büyük boynuzlarının olmasıdır (Şekil 1). Boynuzlar her yıl Mart-Nisan aylarında düşer. Düşen boynuzun yerine zamanla yeni, daha büyük ve çatallı bir

boynuz sürmeye başlar. Sürme esnasında boynuzlar kadifemsi yumuşak kılla kaplı bir deri kılıfla örtülüdür. Yeni boynuz Ağustos ayına kadar gelişmeye ve sertleşmeye devam eder. Boynuzun büyümesi tamamlanınca erkek geyikler soyulmaya başlayan bu boynuzlarını ince genç ağaç gövdelerine, ağaççık ve çalılara sürterek derisini atarlar. Boynuzun derisi Temmuz ortalarında soyulmaya başlar ve soyulma Ağustos hatta Eylül'e kadar devam edebilir. Kuvvetli

Şekil 1: Erkek geyik (önde), dişi geyikte boynuz görünümü (arkada) (Foto.: M. KUMBAŞLI)

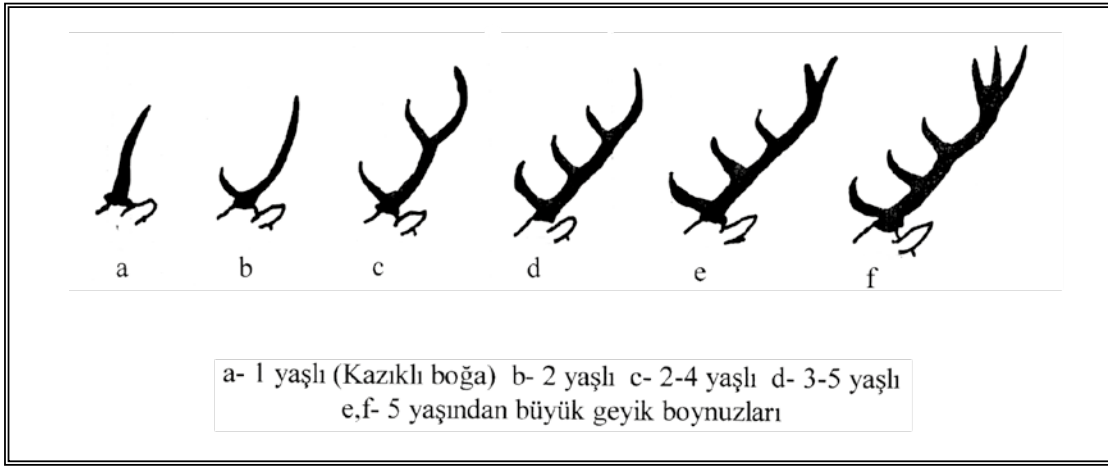
geyiklerin boynuzları zayıflara göre daha önce soyulur. Boynuz derisinin soyulması 1-2 gün hat- ta bazen birkaç saatte bile tamamlanabilir. Boynuzlar genel- likle üreme mevsiminde erkek bireyler arasındaki mücadelede ve yırtıcılara karşı silah olarak kullanılır. Her yıl düşerek bir

sonraki yıl daha büyük ve form olarak farklı büyüyen boynuzlar erkek geyiklerin yaşını tahmin etmede kullanılan önemli bir özelliktir (Şekil 2).

Dişlerdeki tartar oluşumu ince- lenerek daha net bir şekilde yaş belirlenmesi yapılabilmektedir. Kalıcı dişler üzerindeki tartarlar

her yıl tıpkı odundaki yıllık hal- kalar gibi katman oluşturdukları- ndan kalıcı dişin çıkış zamanı eklenerek geyiğin yaşı daha doğ- ru bir şekilde tespit edilebilir.

Geyiklerin koku alma ve işitme duyuları çok gelişmiştir. Bu özel- likleri ile potansiyel tehlikeleri önceden tespit etmeye çalışırlar.

Şekil 2. Boynuz yapısına göre yaş tahmini (Turan 1984).

Yalnız kızışma döneminde bu özelliklerinde bir değişme göz- lenir. Bu devrede, hayvanın çift-leşmeyi tehlikeye karşı gelmeye yeğ tuttuğu görülür.

Geyikler akşamın ve sabahın alaca karanlığında daha hare- ketlidirler. Gündüzleri ormanın kuytu ve sakin sıklıklarında barınarak geniş getirip dinlene- rek zaman geçirirler. Akşamları tarla, çayırılık ve orman içi açık- lıklarda otlamaya çıkar. Geyik- ler yılın büyük bir bölümünde sürüler halinde dolaşır. Sürüyü daha çok yaşlı ve tecrübeli dişi geyik sevk eder. Doğum zamanı doğuracak dişiler sürüyü terk

eder. Çiftleşme döneminde er- kekler arasında rekabet oluşur ve birbirleriyle boynuzları vası- tasıyla düello yaptıkları görülür. Mücadeleyi kazanan erkek birey 3-10 dişiden oluşan dişi sürüsünü dölleyebilir. Geyiklerde kızış- ma dönemi boynuzların gelişip vücudun semirdiği Eylül son- larından itibaren başlar, Ekim ayının ilk yarısında en yüksek noktaya ulaşır ve daha sonra da şiddetini kaybeder. Gebelik sü- resi 240-260 gün civarında olup Haziran ayında 1 veya 2 yavru doğururlar. Yavruların ağırlıkla- rı 10,4-20,4 kg arasında değişir. Yavrular yaklaşık 2,5 ay kadar emzirilir. Genç dişi geyikler iki

yaşından itibaren eşeyssel olgun- luğa ulaşır.

Geyik Avrupa'nın birçok ülke- sinde, Rusya, Sibirya, Ukrayna, Kırım, Kafkasya, Türkistan, Ti- bet, Keşmir, Altay Dağları, İran, Batı Çin, Afganistan, Anadolu, Cezayir, Tunus ve Kuzey Ameri- ka'da yayılmıştır. Ayrıca Yeni Ze- landa, Avustralya ve Arjantin'e de götürülmüştür.

Tarih öncesi çağlarda, Anado- lu'nun büyük bir bölümü meşe ve çam ormanları ile kaplı iken, bu engebeli, geniş alanlarda ge- yikler yaşamıştır. Ormanların tarım arazisi ve steplere dö- nüşmesiyle geyikler, Orta Ana-

dolu'nun batısı, güneyi ve doğusundaki ormanlık alanlarla, Marmara, İç Ege ve Trakya ile Karadeniz Bölgesindeki ormanlara çekilerek nesillerini sürdürmüşlerdir. Günümüzde Geyik ülkemizde Trakya Istranca Ormanlarında, Adapazarı, Bolu, Kastamonu, Sinop Ormanlarında, İç Anadolu'nun kuzeyinde Kızılcahamam, Beypazarı, Nallıhan, Çerkeş, Ilgaz Ormanlarında, Eskişehir, Kütahya Tavşanlı, Eğrigöz Dağı, Murat Dağı, Türkmenbaba Dağı Ormanlarında, Bursa, Bilecik, Balıkesir çevresi ormanlarda, Manisa, Denizli çevresinde, Torosların Akseki, Beyşehir kesiminde, Kahramanmaraş'ın Binboğa Dağlarındaki ormanlarda, Cudi Dağı'nda bulunmaktadır.

Geyiklerin dünya üzerinde yayılışları göz önüne alındığında, habitatlarının oldukça çeşitlilik gösterdiği görülmektedir. Geyikler sakin, sık ve çevresinde yer yer açıklıklar, tarla ve çayır gibi arazi, akarsu ve bataklık bulunan ormanları tercih etmektedirler (Şekil 3). Alpler'de ve Norveç'te orman üst sınırında da bulunurlar. Yapraklı ve karışık ormanlarda bulunmalarına rağmen, orman içi açıklıkların ve çayırıkların bol olduğu iğne yapraklı ormanları da severler. Yaz aylarında besin arama güdüsüyle orman üst sınırına, yaylalara kadar çıkarlar. Alt tabakası zengin ormanlar geyiklere oldukça elverişli yaşam alanı sunar. Habitat seçimlerinde yükselti, eğim, arazi yapısı, yağış miktarı, kar kalınlığı, sıcaklık, nem, besin kalitesi ve miktarı, örtü tipi, su ve tuz varlığı, yav-

rulama için sığınak alanlar gibi faktörler önemli rol oynar.

Bir geyik besin olarak günde ortalama 15 kg taze bitkiye ihtiyaç duyar. Yapılan araştırmalarda yaşam alanlarında 145 bitki türü ile beslendikleri tespit edilmiştir. Besinleri içinde altı bitki grubu yer almaktadır. Bunlar (1) *Calluna* ve *Vaccinium*, (2) iğne yapraklı ağaçların ibreleri, (3) ince dallar ve kabuklar, (4) geniş yapraklı ağaç yaprakları, (5) çalılar, (6) tohum ve meyveler olarak sınıflandırılabilir. Geyikler kış aylarında özellikle kar yağışının yoğun olduğu dönemlerde katırtınağı, ardıç, böğürtlen yaprakları, çeşitli ağaçların kabuk ve ince sürgünlerini, sonbaharda ise üzüm ve diğer yabani meyveler ile kestane, meşe palamudu, kayın tohumları ve patates gibi bitkileri yer. Geyiğin kış aylarında kabuğunu

soyduğu ağaçlar arasında ladin, meşe, dişbudak, göknar, kayın, çam ve kızılçam yer alır. Avrupa ve Kuzey Amerika'da geyik popülasyonlarının yoğun olduğu bölgelerde bu nedenle orman ve plantasyonlara ciddi zararlar verdiği tespit edilmiştir.

Geyikler yaban hayatımızın ve ekolojik sistemimizin önemli bir parçası olup, ülkemizde tüm doğal kaynaklarımızda olduğu gibi aşırı ve plansız yararlanma nedeniyle sayıları azalmıştır. Ülkemizde yapılan bazı çalışmalara göre geyik varlığımızın 7.000-10.000 civarı olduğu tahmin edilmektedir. Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü 2023 resmi envanter istatistiklerine göre Yaban Hayatı Geliştirme Sahalarında (YHGS) (252.032,49 ha) 2.748 geyik bulunmaktadır. Oysa ülke yüzölçümü ve uygun habitatlar göz önüne alındığın-

Şekil 3: Ormanlık alanda etrafını kontrol eden bir geyik
(Foto.: M. KUMBAŞLI)

da 150-200 bin geyiğe ev sahipliği yapabilecek sahalara sahip olduğumuz bilinmektedir. Yaban hayatının önemli bir bileşeni olan geyikler iki türlü baskı altında kalarak sayıları azalmıştır. Bunlardan birincisi geyiklerin yaşam ortamı olan ormanların çeşitli tahripler (aşırı kesimler, açmalar, yangınlar, tıraşlama kesimler), monokültür ağaçlandırmalar, idari ve kanuni boş-

luklar nedeniyle daraltılmasıdır. Buna şehirlerin hızla genişlemesi ve büyümesi, artan yol ağları ile büyük yaşam alanlarının küçük parçalara ayrılması (habitat parçalanması) da eklenebilir. İkinci büyük baskı türü ise avcı sayısının artması, kaçak avcılıkla yeterli mücadele edilememesi ve avcılığı düzenleyen mevzuatın yetersiz oluşu söylenebilir. Son 20 yıla ait resmi istatistik-

lerine göre (Tablo 1) yıllık ortalama 1.386 avcının (yerli-yabancı) kayda geçtiği görülmektedir. Oysa sadece 1997 yılı istatistiklerine bakacak olursak Yivsiz Av Tüfeği Taşıma Belgesine (av tezkeresine) sahip 2.070.000 kişi olduğu düşünüldüğünde ve bunun sadece kayıtlı silahları ifade eden bir rakam olduğunu düşündüğümüzde, avcı baskısının ne boyutta olduğunu biraz daha iyi anlaşılabilir.

Tablo 1. 2000-2021 yılları arasında kota verilen geyik ve avcı sayıları (DKMP)

Dönem	Avcı Sayısı			Av Turizmi Kapsamında Kota Verilen Geyik Sayısı
	Yabancı	Yerli	Toplam	
2000-2001	498	124	622	-
2001-2002	395	182	577	-
2002-2003	574	297	871	-
2003-2004	1023	212	1235	-
2004-2005	835	201	1036	9
2005-2006	915	197	1112	15
2006-2007	1404	290	1694	37
2007-2008	1446	349	1795	28
2008-2009	1205	251	1456	35
2009-2010	1040	227	1267	35
2010-2011	1058	235	1293	16
2011-2012	1057	308	1365	35
2012-2013	933	250	1183	39
2013-2014	1100	280	1380	67
2014-2015	1201	464	1665	62
2015-2016	999	530	1529	54
2016-2017	856	540	1396	49
2017-2018	1026	458	1484	47
2018-2019	1539	691	2230	47
2019-2020	2392	649	3041	89
2020-2021	558	333	891	38

Türkiye’de geyik sayısının sürekli azalması üzerine 1959 yılında İstanbul Belgrad Ormanı’nda, daha sonra da 1962’de Bursa Uludağ’da, 1964’te Bolu Abant’ta ve 1966’da Yedigöller’de üretme istasyonları kurulmuştur. Geyik üretme istasyonlarının sayısı 1992 yılında dokuza ve 1998 yılında on beşe

ulaşmıştır. Azalan geyik sayısını arttırmak amacıyla kurulan bu istasyonların zamanla başkaca problemleri beraberinde getirdiği görüldüğünden bu uygulama yavaş yavaş terkedilmiştir. Kapalı ve dar alanlarda üretilmeye çalışılan geyikler alanın küçük olmasından ötürü yeterli besine ulaşamamışlar ve insan eliyle

yemlenmek zorunda kalmışlardır. Dolayısıyla geyikler “yabani” karakterlerini kaybetmeye ve “evcil hayvan” gibi davranmaya başlamışlardır. Bu da transfer edildikleri yaban alanlarına adaptasyonu zorlaştırmış hatta yırtıcılara kolay hedef haline dönmüşlerdir. Bir diğer sorun ise, akraba evliliği diyebileceği-

Tablo 2. Hedef türü geyik olan ülkemizdeki Yaban Hayatı Geliştirme Sahaları (YHGS) (Kaynak: DKMP)

Sıra	YHGS Saha Adı	Alan (ha)	İlan Yılı
1	Afyon Sandıklı Akdağ	14.893,71	2005
2	Ankara Beypazarı Kapaklı	9.470,95	2005
3	Ankara Nallıhan Saçak	5.267,59	2005
4	Balıkesir-Kütahya Akdağ	3.550,78	2006
5	Bartın Ulus Sökü	6.374,31	2006
6	Bolu Göynük Kapıormanı	21.896,17	2005
7	Bolu Yedigöller	40.149,98	2005
8	Bolu Abant	1.931,00	2006
9	Denizli Çivril Akdağ	10.600,48	2005
10	Eskişehir Mihalıççık Çatacık	26.653,55	2005
11	İstanbul Çatalca Çilingoz	18.826,19	2005
12	Karabük Yenice	26.775,30	2006
13	Kastamonu Azdavay Kartdağı	11.216,15	2005
14	Kastamonu Ilgazdağı	17.069,60	2005
15	Kastamonu Taşköprü Elekdağ	4.236,33	2005
16	Kastamonu Tosya Gavurdağı	9.261,64	2005
17	Kütahya Tavşanlı Çatak	2.801,91	2005
18	Kütahya Merkez Türkmenbaba	11.888,48	2006
19	Zonguldak Yeşilöz	9.168,37	2006
		252.032,49	

miz gen çeşitliliğinin azalması da bir zayıf yön olarak sayılabilir. Bu sayılan olumsuzluklar nedeniyle 1967 yılından itibaren kendi yaşam ortamında koruma ve üretme sahaları oluşturularak geyikler özel koruma altına alınmıştır. Ancak 1992 yılında yaklaşık 400.000 hektar alana sahip 24 geyik koruma ve üretme sahasının sayısı 1998 yılında 20'ye ve alan olarak yaklaşık 300.000 hektara düşmüştür. Zamanla kapatılan üretme istasyonlarındaki geyikler Yaban Hayatı Koruma ve Yaban Hayatı Geliştirme Sahalarına yerleştirilmiştir. Günümüzde hedef türü "geyik" olan 19 Yaban Hayatı Geliştirme Sahası (YHGS) bulunmaktadır ve bu sahaların

toplam alanı 252032 ha'dır (Tablo 2).

Kaynaklar

Beşkardeş, V. (2012) Monitoring Red deer and Roe deer Population Density in Yedigöller-Yesilöz Wildlife Reserves in Turkey. Journal of Animal and Veterinary Advances 11(9):1356-1361.

Huş, S. (1974) Av hayvanları ve Avcılık. İstanbul Üniversitesi Yayın No: 1971, Orman Fakültesi Yayın No: 202, İstanbul.

Kumbaşı, M. (1998) İstanbul Belgrad Ormanı Av Üretme İstasyonu'nda Geyik (*Cervus elaphus*) Populasyonunun Düzenlenmesi Üzerine Araştırmalar.

İÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

Ratcliffe, P. R. (1987) The management of Red Deer in Upland Forests. Forestry Commission Bulletin 71. HMSO Publications Centre, London, 28 s.

Turan, N. (1984) Türkiye'nin Av ve Yaban Hayvanları, Memeliler. Ogun Kardeşler Matbaacılık, Ankara, 178 s.

<https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP/Belgeler/Korunan%20Alanlar%20Listesi/YHGS-2023.pdf>

<https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP/Menu/19/Yaban-Hayati-Istatistikleri>

"KÜME" NİN İNANILMAZ TEKAMÜLÜ

Önder SARAÇ, Orman Mühendisi (Emekli Orman Kadastro Başmühendisi)

Bilindiği üzere "küme" tabiri ormancılık literatüründe alan olarak ağaç ve ağaççıklarla kaplı olan bir yeri tanımlar ve "küme" silvikültürde en küçük silvikültürel birim olarak kabul edilmiştir.

Silvikültür biliminde "küme"; mesçere orta ağaç boyunun yarısı çapındaki bir alan olarak tanımlanmaktadır. Bu da ortalama 50-100 m²'lik bir alana tekabül etmektedir.

"Küme" tanımı 31.08.1956 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 6831 sayılı Orman Kanununun 1. maddesi istisna bendlerinden "F" bendinde "orman sayılmayan yerler" kapsamında belirtilmiştir.

6931 sy. Orman Kanunu Madde 1/F (Değişik: 22/5/1987 - 3373/1 md.) Orman sınırları içinde veya bitişiğinde tapulu, orman sınırları dışında ise her türlü tasarruf belgeleriyle özel mülkiyette bulunan ve tarım arazisi olarak kullanılan, dağınık veya yer yer **küme** ve sıra halinde ki her nevi ağaç ve ağaççıklarla örtülü yerler, ... **orman sayılmaz.**

Orman Kanunu uyarınca ormanlarımızın sınırlandırılması orman kadastro komisyonları tarafından yapılmaktadır ve Orman Kadastrosu; Orman Kanununa, Kadastro Kanununa, Medeni Kanuna ve hukuki usul yasalarına uyumlu olarak düzenlenen Orman Kadastro

Yönetmeliğinde belirtilen kurallara göre, yöntem, tanım ve sürelerle uygun olarak uygulanır ve uygulanmaktadır.

İlk olarak 25.06.1970 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren Orman Tahdit ve Tescil Yönetmeliğinin 32. Maddesinde *"küme"*; *"Kapalılık derecesi 0.1'den fazla olan ve ancak en çok 3000 m² vüsatındaki ağaç ve ağaççıkların durumları"* şeklinde tanımlanmıştır. 1974 tarihli Orman Kadastro Yönetmeliği, 20.05.1984 tarihli Orman Kadastrosu ve 2/B Maddesi Uygulaması Hakkında Yönetmelik, 02.09.1986 tarihli Orman Kadastrosu ve 2/B Maddesi Uygulaması Hakkında Yönetmelik, 15.07.2004 tarihli Orman Kadastrosunun Uygulanması Hakkında Yönetmelik ve 20.11.2012 tarihli Orman Kadastrosu ve 2/B Uygulama Yönetmeliğinde "küme" tanımı; *"Kapalılık derecesi %10'dan fazla olan ve aynı zamanda en çok 3000 (üçbin) metrekaare büyüklüğündeki ağaç ve ağaççıklarla kaplı yerdir."* şeklinde tanımlanmıştır.

Silvikültür literatüründe ortalama 100 m² olarak tanımlanan "küme", Orman Kadastro Uygulama Yönetmeliklerinde -biraz da esnetilerek- 3000 m² olarak 1970 yılından itibaren Orman Kadastro Yönetmeliklerine girmiş, ormancılık camiasında kabul görmüş ve bu şekilde uygulanagelmıştır.

Ancak 27.12.2013 tarihli Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren "Orman Kadastrosu ve 2/B Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik" (Bu da sanırım hukuk, mevzuat literatürüne geçecek bir tabir olmuş --. Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik-) ile (Madde 2) *"küme"* tanımı *"Kapalılık derecesi %10 dan fazla , 3 hektardan küçük olan ağaç ve ağaççıklarla kaplı yerdir"* şeklinde değiştirilmiştir. Ve maalesef bu tarihten itibaren 30.000 m²'lik orman parçaları orman sayılmayan yer olarak vasıflandırılmaya başlandı. Yani Ormancılık, Silvikültür Bilim literatüründe 100 m² olan "küme" formumuz 300 misli bir gelişim göstererek 30.000 m²'ye terfi etti.

Aşağıdaki resimde Anadolu'da bir köy yerleşimi bitişiğinde, 30.000 m²'lik, ağaç ve ağaççıklarla örtülü bir yerin kapladığı alanı görüyorsunuz.

Gerek ağaç, ağaççık gerekse flora ve fauna ile birlikte fazlasıyla bir orman ekosistemi oluşturmuş olan bu yapıya kim *"burası kümedir bu nedenle orman değildir"* diyebilir?

3373 sayılı yasa ile, orman sınırları dışında, özel mülkiyette bulunan ve yüzölçümü 3 hektarı aşmayan ormanlar Orman Kanunu 1. Madde G bendi ile orman sayılmadı. Ancak bu "Yö-

netmelikte Değişiklik Yapılması-na Dair Yönetmelik" değişikliği ile Orman Kanunu 1. Madde F bendinde belirtilen; *"Orman sınırları içinde veya bitişiğinde tapulu, orman sınırları dışında ise her türlü tasarruf belgelerıyla özel mülkiyette bulunan ve tarım arazisi olarak kullanılan, dağınık veya yer yer küme ve sıra halindeki her nevi ağaç ve ağaçcıklarla örtülü yerler, orman sayılmaz"* cümlesinde geçen *"küme"* ifadesi, Orman sınırları içinde veya bitişiğindeki tapulu 30.000 m²'lik ormanları tehlikeye atmıyor mu?

2012 yılı öncesinde orman kadastro veya tespiti yaparken, orman vasfındaki özel mülkiyete ait tapuların yasa, vasıf, alan, vs yönlerinden geçerli tapu olup olmadığı araştırması yapılmak zorunda idi, ancak 20.11.2012 tarihli Orman Kadastro ve 2/B

Uygulama Yönetmeliğinde bu zorunluluk kaldırılarak orman sınırları ile ilişkili tapuların geldilerinin sorgulanması ortadan kaldırılmıştır.

Bir takım yasa ve yönetmelik değişiklikleri ile orman alanlarının daraltılmasına sebep olan bir takım uygulamalar yapılıyor. Ancak bu *"küme"* örneğinde olay biraz farklı, zira ormancılık bilimindeki bilimsel bir kavram üzerinde oynama ve esnetme yapılmak suretiyle, orman alanlarının daraltılmasına sebep olacak olan bir düzenlemeye bilim alet edilmiş oluyor.

Konunun diğer ilginç yönü ise bilim dışı bu uygulamaya akademik ormancılık kurumlarından da herhangi bir ciddi ses çıkmamış olmasıdır.

*"Küme"*nin alanı konusundaki bu, bilime aykırı, vahim Yönet-

melik değişikliğinin itiraz edilecek bir şekilde düzeltilmesi gerekmektedir. Ormanlarımız son yıllarda yasa ve yönetmeliklerde yapılan bilime aykırı ve çevre duyarlılığından uzak olan düzenlemelerle maalesef orman alanlarımızın sürekli azalmasına neden olan uygulamalara maruz kalmaktadır.

"Küme" küme atladı, ancak bu düzenlemeleri yapanlar bilimsel açıdan küme düşmüştür.

Son olarak, Anayasamızın 169. Maddesini bir kez daha hatırlatalım;

" – Devlet, ormanların korunması ve sahalarının genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirleri alır. Devlet ormanlarının mülkiyeti devrolunamaz."

"Orman olarak muhafazasında bilim ve fen bakımından hiçbir yarar görülmeyen, aksine tarım alanlarına dönüştürülmesinde kesin yarar olduğu tespit edilen yerler ile 31/12/1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş olan tarla, bağ, meyvelik, zeytinlik gibi çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılmasında yarar olduğu tespit edilen araziler, şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerler dışında, **orman sınırlarında daraltma yapılamaz.**"

Esen kalın ...

3. ORMAN OYUNLARI OLİMPİYATI BOLU'DA DÜZENLENDİ

Bu yıl kuruluşunun 100. yılını kutlayan, ülkemizin ormancılık alanındaki en eski sivil toplum örgütü olan Türkiye Ormancılar Derneği (TOD) tarafından düzenlenen Orman Oyunları Olimpiyatı 3. defa 19-20-21 Temmuz 2024 tarihleri arasında, Bolu ili, Merkez ilçe, Yumrukaya mevkiindeki TOD'un mülkiyetindeki arazide çadırli kamp şeklinde gerçekleştirildi.

Bolu Orman Bölge Müdürlüğü, Bolu Belediyesi, DSİ 5. Bölge Müdürlüğünden yetkililer ile basın mensuplarının katıldığı ve çok sayıda davetlinin bulunduğu olimpiyat oyunlarında heyecanlı anlar yaşandı. Oyunların açılışını yapan Türkiye Ormancılar Derneği Genel Başkanı Ahmet Hüsrev ÖZKARA konuşmasında,

birlik ve beraberliğin Ülkemiz, mesleğimiz ve ormanların geleceği için çok önemli olduğu ve bu oyunların da öğrencilerimize bu anlamda çok şey kattığını belirtti. Ayrıca ÖZKARA, bu etkinliğin Türkiye'de orman fakültesi öğrencilerini bir araya getiren tek etkinlik olduğunu vurguladı.

TOD Orman Oyunları Olimpiyatına; Artvin Çoruh, Bartın, Bursa Teknik, Çankırı, Düzce, Isparta Uygulamalı Bilimler, İstanbul-Cerrahpaşa, Kahramanmaraş Sütçü İmam, Karadeniz Teknik, Kastamonu orman fakültelerinden 110 öğrenci ile ilgili fakültelerin gruplardan sorumlu öğretim görevlileri katılım sağlamıştır. Oyunlarda; tomruk yuvarlama, bitki tanıma, istif yapma, yaş halkası say-

ma ve tomruk kesme oyunları oynandı. Şiddetli yağış ve fırtına nedeniyle bir süre yarışlara ara verilmiş olsa da ormancılık alanında bilgi ve becerilerin sergilendiği yarışlar tamamlandı.

Türkiye'nin dört bir tarafından gelerek Yumrukaya köyünde buluşan orman fakültesi öğrencilerinin yarışma esnasındaki rekabeti yarışmaların bitmesi ile yerini dostluklara bıraktı. Orman fakültelerinin öğrencileri arasındaki ilişkileri geliştirmek, öğrencileri gelecekteki meslektaşlarıyla tanıştırmak ve bu süreci sportif, eğlenceli ve dayanışma içerisinde yürüterek geleneksel hale getirmek amacıyla düzenlenen yarışmaların sonucunda; birinciliği Bartın Üniversitesi Orman Fakültesi,

ikinciliği Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi ve üçüncülüğü Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi kazandı.

Yarışmalar sonunda derece-

ye giren takımlara madalya ve ödülleri TOD Yönetim Kurulunca takdim edildi. Fakülteleri adına başarıyla mücadele eden öğrencilerimizin oyunlar sıra-

sındaki renkli ve heyecanlı görüntüleri yerel medyada da ilgi gördü ve “3. Bolu Orman Olimpiyatları Survivor’ı gölgede bıraktı” manşetleri ile yayınlandı.

Bartın Üniversitesi, Orman Fakültesi

Düzce Üniversitesi, Orman Fakültesi

Karadeniz Teknik Üniversitesi, Orman Fakültesi

Kastamonu Üniversitesi, Orman Fakültesi

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Orman Fakültesi

Çankırı Karatekin Üniversitesi, Orman Fakültesi

Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Orman Fakültesi

Karabük Üniversitesi, Orman Fakültesi

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Orman Fakültesi

Artvin Çoruh Üniversitesi, Orman Fakültesi

Bursa Teknik Üniversitesi, Orman Fakültesi

Kitap Tanıtımı

“Benim Orman Kitabım” adlı çocuk kitabı Derneğimiz yayınlarından çıkmıştır. Kitapta, ardıc ağacı tarafından birer birer sahneye çağrılan orman kahramanları, doğaya olan katkılarını anlatarak, bizleri büyülü bir ormanda yolculuğa çıkıyorlar. “Benim Orman Kitabım”da, kocaman bir aile olarak nitelendirdiğimiz ormanın özellikleri ve yararları, orman ailesini oluşturan fertlerin dilinden anlatılıyor. Yazar Ceren Kerimoğlu, ormancılık biliminin bulgularını, yalın bir dille ve tiyatro tarzında bizlere sunarken; çocukları sadece okuyucu olarak değil, aynı zamanda kitabın ikinci bir yazarı gibi sürece dahil ediyor. Kitapta anlatılan orman kahramanları, resim sanatçısı Ayşe Akıllıoğlu’nun harika çizimlerinde hayat bularak, büyülü bir ormanda geçen bu güzel serüveni onlarla birlikte yaşamamızı sağlıyor. Kitabın danışmanlığı Prof. Dr. Cantürk Gümüş, editörlükleri ise Hayriye Ertuğrul ve Hüseyin Aytaç tarafından yapılmıştır.

Kitap dokuz sahneden oluşmakta; ardıc ağacı ve ardıc kuşları, kaliteli tohumlar ve sincaplar, böcekler, karıncalar, toprak, titrek kavak, kovuk odunlar, balık kartalı birer birer sahnelerde yer almaktadır. Sahnelerin ana fikirlerine uygun olarak yapılan çizimler ile çocukların konuyu daha kolay algılamaları amaçlanmıştır.

Kuruluşunun 100’üncü yılını kutlayan Türkiye Ormancılar Derneği, “Benim Orman Kitabım” adlı eser ile toplumun en önemli katmanı ve geleceğimizin teminatı çocuklarımızda, orman sevgisi ve bilincinin yayılması ve kökleşmesine katkı sağlamayı hedeflemiştir. Kitabın Türkiye ormancılığına yararlı olmasını diliyoruz.

Kitap, orman ve doğa eğitimine daha fazla kaynak yaratmak amacıyla satışa sunulmuş olup, edinmek isteyenler Derneğimize başvurabilirler.

Vefat Eden Üyelerimiz

MUSTAFA GENEL
ÇAYKARA - 1952
Düzce Orman Tekniker
Okulu – 1970
ÇAYKARA, 04.09.2024

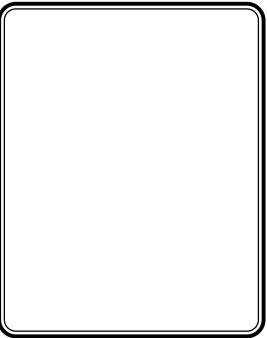
HALİM ŞAHİN
MALATYA - 1952
İ.Ü. Orman Fak. – 1975
ESKİŞEHİR, 26.08.2024

YAŞAR KOÇAK
TARSUS - 1939
İ.Ü. Orman Fak. – 1962
TARSUS, 10.08.2024

BÜNYAMİ BÖYÜKBAŞ
ÇORUM - 1953
Amasya MYO Orman
Teknikerliği – 1978
ANKARA, 31.07.2024

NECDET NACİ YILMAZ
SARIKAMIŞ - 1951
İ.Ü. Orman Fak. – 1973
İSTANBUL, 17.06.2024

Sonsuzluğa uğurladığımız üyelerimize Tanrı'dan rahmet, yakınlarına ve meslek kamuoyumuza başsağlığı dileriz.

SENİ BEN TANIRIM*

Seni ben tanırım
Antep soluklu ana,
Ellerin çatlak... alnın kırışık...
Seni söyler bu vatan
Bu toprak senin terine alışık...

Seni ben tanırım
Ceyhan sakallı dede,
Maraş bakışlı baba...
Kışın hiç bitmedi senin
Hiç bahar gelmedi Anadolu'na...

Seni ben tanırım
Dicle saçlı kız
Bilmez yüreğin ne haset ne kin
İçli türküler büyür dudaklarında
Burçak tarlasında boy atar sevgin...

Seni ben tanırım
Konya tenli delikanlı,
Güçlüsün, daha güçlü olacaksın yarın
Taşıyacak büyük Türkiye'yi
Dik omuzların...

Yaşar BARAN**

*Baran, Y., 1981. Bir Kasırğa Islığı. Minnetoğlu Yayınları, İstanbul, s:17.

**1950 yılında Rize Hemşin'de doğan Yaşar BARAN, 1972 yılında İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesinden mezun oldu. Yükseköğrenimi sırasında Fransız Kültür Merkezi Yabancı Dil Bölümünü bitirdi. Orman Bakanlığı bünyesinde çalıştı. Orman fakültesinde öğrenimi devam ederken yayımladığı şiir kitaplarının yanı sıra katıldığı yarışmalarda da çeşitli ödüller aldı. Öğrencilik yıllarında itibaren şiir ve yazıları, gazete, dergi ve antolojilerde yer aldı.

Diğer eserlerinin yanında; Şırıltı (1970), Aşkın Damarları Tıkanı (1972), Bir Kasırğa Çığlığı (1981) adlı şiir kitapları bulunmaktadır.

TOD - Türkiye Ormancılar Derneği

Cumhuriyet Mah. Tuna Cad. No:5/8
06420 Kızılay / Çankaya / Ankara
T. 0.312 433 84 13 **F.** 0 312 433 26 64

www.ormancilarderneği.org

Tod Ormancılar Drnğı

@ormancilarderne

türkiyeormancilarderneği

Üyelik Aidatları İçin

Türkiye Ormancılar Derneği
Ziraat Bankası - Yenişehir Şubesi
Şube Kodu 471

IBAN TR25 0001 0004 7139 7751 3950 02 (TL)

Hesaplarımıza yaptığınız
üyelik aidatı ve diğer ödemeleriniz için
Türkiye'nin tüm Ziraat Bankası
şubelerinden kesinlikle
herhangi bir masraf alınmayacaktır.

Derneğimizin yıllık üyelik aidatı 60 TL'dir

